

Rikosperusteisen ajokieltoasian käsittely poliisille

Tutkimus ajokielloista Pohjanmaan alueella

Patrik Nygård

5/2021

TIIVISTELMÄ

Patrik Nygård: Rikosperusteisen ajokieltoasian käsittely poliisille: Tutkimus ajokielloista Pohjanmaan alueella

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaajat: Mika Kyyrö & Jyrki Marttila

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Poliisi on määrännyt kaikki ajokiellot vuoden 2019 ajokorttilain uudistuksen myötä. Ennen uudistusta tuomioistuin määräsi ajokiellot vakavimpien liikenne rikosten seurauksena ja poliisi määräsi loput. Rikosperusteista ajokieltoa pidetään turvaamistoimenpiteenä, jolla pyritään estämään liikenneturvallisuudelle haitaksi olevan kuljettajan osallistuminen liikenteeseen.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten käräjäoikeuden määräämät ajokiellot eroavat poliisin määräämistä. Aihetta tarkastellaan käräjäoikeuden ja poliisin toiminnan sekä kansalaisten yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Tavoitteena on selvittää, onko ajokorttilain muutoksella saavutettu toivottu lopputulos.

Tutkimuksen aineistona käytetään 50 Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomiota sekä 50 Pohjanmaan poliisilaitoksen ajokieltopäätöstä. Aineisto on kerätty satunnaisesti tietyt kriteerit täyttävien yksilöiden joukosta. Tutkimuksessa käytettiin määrällistä menetelmää, jotta ajokiellojen pituuksia kyetään vertailemaan aukottomasti ja tuloksia voidaan pitää luotettavina.

Tutkimustulosten perusteella käräjäoikeuden määräämät ajokiellot eivät ole linjassa keskenään, ja ne ovat keskimääräisesti lyhyempiä poliisin määräämiin ajokieltoihin verrattuna. Poliisi määrää ajokiellot heille annettua ohjetta noudattaen. Voidaan todeta, että lakimuutoksen myötä yhdenvertaisuus ja avoimuus on kehittynyt ajokieltoviranomaisen toiminnassa.

Sivumäärä: 31 sivua

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Toukokuu 2021

Avainsanat: ajokielto, käräjäoikeudet, poliisi

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 AJOKIELTO	1
2.1 Toimivallan muutos	2
2.2 Muutoksen tavoitteet	3
2.3 Muutoksen vaikutukset	3
2.4 Aiempi tutkimus	4
3 AJO-OIKEUSASIAN KÄSITTELY	5
3.1 Ajokieltopäätös	5
3.2 Ajokiellon määrääminen	6
3.2.1 Alkoholirattijuopumus	7
3.2.2 Törkeä alkoholirattijuopumus	8
3.2.3 Muut rattijuopumukset	9
3.2.4 Törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen	10
3.2.5 Ehdollinen ajokielto ja valvottu ajo-oikeus	11
4 TUTKIMUS	13
4.1 Tutkimuslupa ja etiikka	13
4.2 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto	14
4.3 Haasteet tutkimuksessa	15
5 TUTKIMUSTULOKSET	16
5.1 Rattijuopumus	17
5.2 Törkeä rattijuopumus	18
5.3 Törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen	19
5.4 Alkolukolla valvottu ajo-oikeus	21
5.5 Yhteenveto	22
6 POHDINTA	23
LÄHTEET	25
Liite 1: Ohje tietopyyntöön käräjäoikeuksille	26
Liite 2: Ohje tietopyyntöön poliisille	27
Liite 3: Rattijuopumus, poliisi	28
Liite 4: Törkeä rattijuopumus, poliisi	29
Liite 5: Törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, poliisi	30
Liite 6: Alkolukolla valvottu ajo-oikeus, poliisi	31

1 JOHDANTO

Poliisi määrää tänä päivänä kaikki ajokiellot. Ennen vuoden 2019 lakimuutosta tuomioistuin määräsi ajokiellot vakavimpien ajokieltorikosten perusteella ja poliisi määräsi loput. Muutoksen myötä toimivalta on siirtynyt kokonaisuudessaan poliisille. (Lehtonen 2019.) Toimivallan siirtymästä on kulunut jo jonkin aikaa, joten nyt on ajankohtaista tutkia, onko tuomioistuimen ja poliisin määräämien ajokieltojen välillä eroavaisuuksia. Tutkimusaihe on tuore eikä vastaavanlaista tutkimusta ole vielä tehty. Yhteiskunnan tärkeitä periaatteita ovat yhdenvertaisuus ja avoimuus. Ajokieltojen muuttamisen taustalla on näiden periaatteiden edistäminen sekä taloudelliset syyt (Lehtonen 2019).

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, eroavatko käräjäoikeuden määräämät ajokiellot poliisin ajokielto-ohjeen mukaisesti määrättyistä ajokielloista. Lisäksi tavoitteena on varmistua siitä, että poliisin määräämät ajokiellot ovat linjassa keskenään ja ne noudattavat annettua ohjeistusta. Opinnäytetyöllä haetaan vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Miten määrättyjen ajokieltojen pituudet ovat muuttuneet toimivallan vaihduttua?
- Noudattaako poliisi annettuja ohjeita määrätessään ajokieltoja?

Ajokieltoihin liittyviä tutkimuksia on tehty jonkin verran, mutta tämänkaltaista määrällistä tutkimusta ei ole julkaistu. Aiheeseen liittyvä kirjallisuus on vanhaa ja uusia teoksia kaivattaisiin, jotta käsitys toimivaltaisesta ajokieltoviranomaisesta selkeytyisi. Monissa sähköisissä lähteissä on esillä vanhentunutta tietoa ja se aiheuttaa sekaannusta ajokieltoprosessin ymmärtämisessä.

Opinnäytetyön johdannon jälkeen alkaa teoriaosuus, jossa esitellään aiheeseen liittyvää kirjallisuutta sekä aikaisempaa tutkimusta. Teoriaosuuden jälkeen paneudutaan itse tutkimukseen ja lopuksi käydään läpi tutkimustulokset, johtopäätökset sekä tutkimuksen tekijän omaa pohdintaa.

2 AJOKIELTO

Suomessa ajokiellon katsotaan olevan turvaamistoimenpide. Yleisen käsityksen mukaan se ei ole rikosoikeudellisen rangaistus vaan seuraamus, jolla pyritään estämään kuljettajan osallistuminen liikenteeseen silloin, kun hänen ei katsota olevan siihen soveltuva. Turvaamistoimenpiteen tavoitteena on ennaltaehkäistä mahdollisia uusia rikoksia ja vaikuttaa toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen. Ajokieltoja määrättäessä ei tulisi keskittyä kuljettajan menneisyyteen eli jo tehdystä rikoksesta rankaisemiseen. Tärkeintä on keskittyä tulevaan ja siihen, että toimenpiteellä saavutettaisiin haluttu tavoite. (Melander 2012, 174–175.) Virallisesti ajokielto määritellään turvaamistoimenpiteenä, mutta monet kokevat sen yhtä rankaisevana kuin varsinaisen rikosoikeudellisen rangaistuksen (Olli 2013, 211). Ajokiellon vaikuttavuus pohjautuu sen ennalta estävyyteen ja kiinnijäämisriskiin sekä ajokiellon vaihtelevaan pituuteen (HE 103/2017, 9).

Ajokiellon perusteena voi olla liikenteeseen liittyvien säännösten rikkominen tai ajo-oikeuden haltijalta vaadittavien edellytysten puuttuminen (Olli 2013, 211). Rikosperusteisen ajokiellon lisäksi poliisi määrää ajokieltoja myös muista syistä. Poliisin on määrättävä ajokorttilain (AKL, 386/2011) 64 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisesti ajo-oikeuden haltija ajokieltoon, mikäli hän ei enää täytä ajokorttiluvan myöntämisen edellytyksiä tai 2 kohdan mukaisesti, jos hän ei ole esimerkiksi toimittanut vaadittavia asiakirjoja määräajassa. Lisäksi poliisi voi määrätä ajo-oikeuden haltijan väliaikaiseen ajokieltoon tietyn edellytyksin (AKL 70 §). Väliaikainen ajokielto jatkuu, kunnes asiassa tehdään ajokieltopäätös (AKL 72 §).

Väliaikainen ajokielto on nimensä mukaisesti vain väliaikainen toimenpide, jolla pyritään estämään kuljettajan osallistuminen liikenteeseen siihen asti, kunnes asiassa tehdään varsinainen ajokieltopäätös. Nämä varsinaiset ajokiellot voidaan käytännössä jaotella rikosperusteisiin ja terveysperusteisiin ajokieltoihin. Tässä opinnäytetyössä käsittelyn kohteena ovat määräaikaiset rikosperusteiset ajokiellot.

2.1 Toimivallan muutos

Aikaisemmin ajokieltoja määräsi poliisin lisäksi myös tuomioistuimet. Tällöin muiden kuin väliaikaisten ajokieltojen osalta voitiin käyttää jaottelua: tuomioistuinten määräämät rikosperusteiset ajokiellot, poliisilaitosten määräämät yksittäisiin tai toistuviin rikoksiin perustuvat ajokiellot ja poliisilaitosten määräämät ajokiellot, jotka eivät perustu rikoksiin. Tuomioistuimet määräsivät ajokiellon silloin, kun moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajan todettiin syyllistyneen törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen, törkeään tai perusmuotoiseen rattijuopumukseen taikka vaarallisten aineiden kuljetusrikokseen. Tuomioistuimet määräsivät ajokieltoseuraamuksen samaan aikaan kun rikosasiassa annettiin tuomio. (HE 103/2017, 6–7.)

Vuonna 2017 hallituksen esityksessä ehdotettiin ajokorttilain muuttamista. Tavoitteena on johdonmukaistaa ja nopeuttaa ajokieltojen menettelyjä. Vielä tuolloin ei ollut varmaa tietoa siitä, kuka olisi toimivaltainen viranomaisena määräämään ajokiellon kaikissa tapauksissa rikosoikeudellisen seuraamuksen perusteella. (HE 103/2017, 29–30.) Esityksessä ehdotettiin, että poliisista tulisi ajokieltoviranomaisena, jonka tehtävänä olisi määrätä jatkossa kaikki ajokiellot tiettyihin liikenne rikoksiin syyllistyneille. Tällaisissa asioissa poliisin toimivalta ei kattaisi rikosoikeudellisen tuomion antamista, vaan ainoastaan ajokieltoseuraamuksen määräämisen. Poliisin tekemään ajokieltopäätökseen tulisi soveltaa hallintolain (434/2003) mukaisia säännöksiä. Päätöksen kohdetta olisi kuultava ja hänelle tulisi antaa mahdollisuus vaatia päätökseen oikaisua sekä edelleen hakea muutosta oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen. (HE 103/2017, 73–74.)

Eduskunnan vastauksessa edellä käsiteltyyn hallituksen esitykseen on kerrottu ajokorttilain muutoksista. Eduskunnan päätöksen mukaisesti poliisista tuli ainut toimivaltainen ajokieltoviranomai-

nen. Muuttuneen lain mukaan poliisin on määrättävä moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettaja ajokieltoon, mikäli hänen on todettu syyllistyneen törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen, törkeään tai perusmuotoiseen rattijuopumukseen taikka vaarallisten aineiden kuljetusrikokseen. (EV 153/2017, 5.) Aikaisemmin tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva tehtävä siirrettiin poliisille.

Ajokorttilaki (96/2018) tuli voimaan 1.6.2019. Tuolloin ajokorttilakiin (386/2011) tuli muutoksia 7 ja 9 lukujen osalta. 7 luku käsittelee ajokieltoa ja muita seuraamuksia. Muutosten myötä poliisi määrää ajokiellon määräaikaisena 64 §:n mukaisesti edellisessä kappaleessa mainittuihin liikennesrikoksiin syyllistyneelle. Lisäksi poliisi määrää ajokiellon 65 §:n mukaisesti toistuvien rikkomusten perusteella. Vaihtoehtoisesti poliisi voi määrätä ajokiellon ehdollisena 67 §:n perusteella tai määrätä valvotun ajo-oikeuden 67 a §:n mukaisesti rattijuopumusrikokseen syyllistyneelle. (EV 153/2017, 5–6.)

Ajokieltojen määräysvallan siirtämisen lisäksi tuomioistuinten työmäärää on haluttu vähentää laajentamalla sakkomenettelyn soveltamisalaa. Yksinkertaisten ja selvien rattijuopumusrikosten käsittely on mahdollista nykyään sakkomenettelyssä. Näin tuomioistuinten ja syyttäjälaitoksen resursseja voidaan kohdentaa tarkoituksenmukaisempien asioiden hoitamiseen. Tämän muutoksen tarkoituksena on parantaa myös kansalaisten oikeusturvaa nopeuttamalla asioiden käsittelyä tuomioistuimissa. (HE 103/2017, 4.)

2.2 Muutoksen tavoitteet

Ajokorttilain muutoksen taustalla on pyrkimys vähentää tuomioistuinten työmäärää. Ajokieltoprosessia halutaan selkeyttää ja yksinkertaistaa keskittämällä se kokonaisuudessaan poliisille. Lisäksi uudistus helpottaa asianosaisen hallinnollista taakkaa. Henkilöä voidaan kuulla asiassa jo esitutkinan aikana, eikä hänen tarvitse yleensä olla uudestaan yhteydessä viranomaiseen samaan asiaan liittyen. (Lehtonen 2019.)

Ajokieltojen automatisointi, digitalisointi ja yksinkertaistaminen edistävät perusoikeuksien toteutumista. Näillä toimenpiteillä poliisilaitosten menettelytavat ja määrättyjen ajokieltojen pituudet yhdenmukaistuvat. Muutoksen myötä poliisilla on suuremmat oikeudet päättää väliaikainen ajokielto. Lisäksi muutoksenhakumenettely selkeytyy ainakin ajokieltoon määrätyn näkökulmasta. (Lehtonen 2019.)

2.3 Muutoksen vaikutukset

Lakiuudistus on suhteellisen tuore, eikä sen toimivuutta ole vielä kattavasti analysoitu. Uudistuksen seurauksia on ainoastaan arvioitu. Arviot seurauksista vaikuttavat todenperäisiltä ja niitä ovatkin esittäneet alan ammattilaiset. Kun tulevaisuudessa muutoksen vaikutuksista saadaan kerättyä konkreettista tietoa, tarkastellaan muun muassa poliisin resursointitarvetta uudelleen (Lehtonen 2019).

Lakimuutos vähentää tuomioistuinten työmäärää, mutta vastaavasti lisää poliisin työmäärää. Poliisin lupahallinnon käsiteltäväksi tulee ajokieltopäätösten lisäksi myös oikaisuvaatimukset. Ajo-oikeusasioiden käsittelyyn kuluva aika mahdollisesti kasvaa. Ennen lakimuutosta tuomioistuimet määräsivät ajokiellon rikosasian ratkaisun yhteydessä. Nykyään poliisi määrää ajokiellon vasta tuomioistuimen antaman rikosoikeudellisen ratkaisun jälkeen. Yhä useammin saatamme törmätä tilanteisiin, joissa ajokiellon on katsottu kärsityksi jo siinä vaiheessa, kun poliisi aloittaa ajo-oikeusasian käsittelyn. (Lehtonen 2019.)

Ajo-oikeuspäätösten ja niihin liittyvien oikaisuvaatimusten tekeminen kasvattavat poliisin työmäärää. Samanaikaisesti sakkomenettelyssä tapahtuneen muutoksen myötä esitutkinnoista aiheutuva työmäärä tavallisten alkoholirattijuopumusten osalta vähenee. Ne henkilöt, joiden työtehtäviin ajo-oikeusasioiden käsittely kuuluu, eivät toki suorita esitutkintaa rattijuopumusasioissa. Näin ollen mahdollinen resurssitarve ei kohdistu poliisiorganisaation sisällä samaan osaan henkilöstöä. (Lehtonen 2019.)

Toimivallan muutoksen taustalla arvellaan olevan rahapula. Lakimiesliitto toivoo, ettei tuomioistuinten valtaa vähennettäisi. Sen sijaan resursseja oikeuden hoitamiseen tulisi lisätä. Yhden näkökulman mukaan kansalaisten oikeusturva kärsii, kun prosessi monimutkaistuu ja samasta rikoksesta voidaan rangaista kahdesti. Esimerkiksi törkeään rattijuopumusrikokseen syyllistynyt saa ensin tuomioistuimelta tuomion ja sen jälkeen vasta poliisi määrää ajokiellon. Ajokielto olisi hyvä määrätä rikosoikeudellisen rangaistuksen yhteydessä, koska se koetaan usein rangaistuksena. (Lehtonen 2019.)

2.4 Aiempi tutkimus

Ajokieltoihin liittyvää tutkimusta esiintyy Poliisiammattikorkeakoulusta valmistuneissa opinnäytetöissä. Mattila (2019) on tehnyt lainopillista tutkimusta ajokieltoihin liittyvästä lakimuutoksesta ennen muutoksen voimaantuloa. Lisäksi hän on tarkastellut muutoksen vaikutuksia poliisin toimintaan. Pääkkönen (2017) on tutkinut poliisin määräämän ajokiellon ja varoituksen vaikutusta ajokäyttäytymiseen. Varsinaisesti ajokieltojen pituuksia käsitteleviä opinnäytetöitä ei ole aikaisemmin tehty.

Tamminen (2020) tarkastelee Pro gradu -tutkielmassaan poliisin tekemiä ajo-oikeuspäätöksiä sekä selvittää, miten päätöksissä huomioidaan liikenneturvallisuus suhteessa kuljettajan ajo-oikeuden tarpeeseen. Kääriäinen ym. (2019) tutkivat tuomioistuimen ajokieltoikäytäntöä käyttäen aineistona käräjä- ja hovioikeuden ratkaisuja vuodelta 2017. Molemmissa edellä mainituissa tutkimuksissa tarkastellaan päätöksiä ja ratkaisuja, jotka on kerätty koko Suomen alueelta. Aineistoja on tarkasteltu ajokieltojen pituuksien lisäksi perusteluiden osalta eli näissä on hyödynnetty sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista menetelmää.

3 AJO-OIKEUSASIAN KÄSITTELY

Poliisihallitus on antanut vuonna 2020 rikosperusteisen ajokieltoasian käsittelystä uuden ohjeen (POL-2019-10957), joka muuttaa Poliisihallituksen vuonna 2019 antamaa ohjetta. Ohje käsittelee rikosperusteisten määräaikaisten ajokieltojen määräämistä (Poliisihallitus 2020, 3). Sen kohde-ryhmä on poliisi ja se ei ole julkisesti saatavilla, vaan se on tarkoitettu poliisille virkatehtävien hoitamiseen. Ohjeen perustana on lainsäädäntö ja sen tarkoituksena on helpottaa ajokieltoviranomaisen työtehtävien hoitamista antamalla selkeät raamit ajokiellon määräämiselle.

Rikosperusteista ajokieltoa määrättäessä on tarpeen kiinnittää huomiota yhdenvertaisuuden toteutumiseen, mutta ei ole tarkoituksenmukaista määrätä turvaamistoimenpiteitä jonkin tietyn kaavan mukaisesti. Tapauskohtainen kokonaisarviointi on tärkeää. Ajokiellon määräämisen perusteena on laissa rangaistavaksi säädetty teko. Tiettyyn tekoon syyllistyminen ei voi automaattisesti johtaa ennalta määrätyn mittaiseen ajokieltoon. (Melander 2014, 175.) Nämä asiat huomioon ottaen lainsäädäntö antaa viranomaiselle mahdollisuuden omaan tapauskohtaiseen harkintaan. Tärkeää on noudattaa hallintolain (434/2003) 2 luvun mukaisia hyvän hallinnon periaatteita.

Poliisi on määrännyt 1.6.2019 alkaen ajokieltoseuraamuksen toistuviin liikenne rikoksiin ja -rikkomuksiin, vakavaa piittaamattomuutta osoittavaan liikenneturvallisuuden vaarantamiseen, kulkuneuvon kuljettamiseen oikeudetta, liikennejuopumukseen ulkomailla, rattijuopumukseen, törkeään rattijuopumukseen, törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen sekä vaarallisten aineiden kuljetusrikokseen syyllistyneelle. Lisäksi poliisin toimivaltaan kuuluu nykyisin ajokiellon sijasta varoituksen antaminen, ehdollisen ajokiellon määrääminen ja alkulukolla valvottavan ajo-oikeuden myöntäminen. Ajokiellon perusteena olevan rikosasian ratkaisee esitutkintaviranomainen, syyttäjä tai tuomioistuin. Määräaikainen ajokielto voidaan määrätä vasta kun asiassa on annettu rikosoikeudellinen ratkaisu. Ratkaisun lainvoimaisuutta ei edellytetä ennen ajokiellon määräämistä. Syyksilukeva rikosasian ratkaisu on edellytyksenä myös varoituksen antamiselle tai ehdollisen ajokiellon määräämiselle. (Poliisihallitus 2020, 3–4.)

3.1 Ajokieltopäätös

Ennen kuin ajokieltopäätös tehdään, kuljettajaa on kuultava asiassa, mikäli hän itse niin tahtoo. Syyksilukevan rangaistuksen ja kuljettajan kuulemisen jälkeen laaditaan kirjallinen ajokieltopäätös, johon voi hakea muutosta oikaisuvaatimuksen kautta. Oikaisuvaatimuksen käsittelee sama poliisilaitos, joka on tehnyt asiassa ajokieltopäätöksen. Tähän oikaisuvaatimusta koskevaan päätökseen voi hakea muutosta valittamalla asiasta hallinto-oikeuteen. Kun ajokielto tai väliaikainen ajokielto päättyy, palauttaa poliisi ajokortin haltijalle ja tällöin ajo-oikeus alkaa uudelleen. Ajokieltoasian päätöksenteossa on tärkeää kiinnittää huomiota kuulemisen asianmukaisuuteen ja siihen, että päätös on asianmukaisesti perusteltu ja annettu tiedoksi. (Poliisihallitus 2020, 4–6.)

Ajokieltopäätökseen vaikuttaa asianosaisen ajo-oikeuden tarve sekä hänen liikkumisensa ja toimeentulonsa riippuvuus ajo-oikeudesta. Päätöksessä tulee olla kattavat perustelut siitä, miksi ajokielto on määrätty ja mihin sen pituus perustuu. Perusteluiden tulee sisältää yksiselitteisesti ne seikat, jotka liittyvät henkilön ajo-oikeuden tarpeen arviointiin. Asian käsittely suoritetaan pääsääntöisesti hallintolain mukaisesti kirjallisessa menettelyssä. Alaikäisten vajaanvaltaisten kuljettajien osalta tarkoituksenmukaisinta on pyrkiä keskustelemaan kasvotusten heidän ja huoltajiensa kanssa. Tarkoituksena on muuttaa nuorten kuljettajien ajokäyttäytymistä. (Poliisihallitus 2020, 6–8.) Laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa (243/2006) kerrotaan, että rikosasia voidaan ratkaista kirjallisessa menettelyssä 5 a luvun 1 §:n 3 kohdan mukaan, mikäli vastaaja on teon tehdessään ollut täysi-ikäinen. Hallintolain mukainen kirjallinen menettely tavoittelee myös sitä, että nuorten käyttäytymiseen voitaisiin vaikuttaa käsittelemällä heidän asioitaan kasvotusten.

Ajokielto voidaan määrätä yhteisenä, mikäli asianosaisen todetaan syyllistyneen useampaan kuin yhteen ajokieltorikokseen. Lähtökohtana on, että vakavimmasta syyksi luetusta ajokieltorikoksesta määrätään normaaliin tapaan täysimittainen ajokielto. Tämän pituuteen lisätään toisen ajokieltorikoksen osalta puolet kyseisen rikoksen seurauksena määrättävästä ajokiellosta. Kolmannen ajokieltorikoksen osalta määrätään taas kolmasosa kyseisen rikoksen seurauksena määrättävästä ajokiellosta. Mikäli ajokieltorikoksia on enemmän, jatketaan laskemista samalla kaavalla ja lopuksi lasketaan kaikki ajokiellot yhteen. Näin saadaan laskettua yhteisen ajokiellon pituus. Yhteisten ajokieltojen pituuksia laskettaessa tulee normaaliin tapaan huomioida jokaisen rikoksen kohdalla kyseiseen ajokieltoseuraamukseen vaikuttavia seikkoja erikseen. Jos henkilö on tuomittu samalla muistakin rikoksista kuin ajokieltorikoksista, ei niistä määrättyä rangaistusta oteta huomioon ajokiellon pituutta laskettaessa. Ajokieltoa määrättäessä sen kestosta vähennetään se aika, jonka kuljettaja on ollut väliaikaisessa ajokiellossa poliisin määräyksestä. (Poliisihallitus 2020, 8–9.)

3.2 Ajokiellon määrääminen

Poliisi määrää rattijuopumukseen, törkeään rattijuopumukseen, vaarallisten aineiden kuljetusrikokseen ja törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen syyllistyneen moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajan määräaikaiseen ajokieltoon. Tietyin edellytyksin ajokielto voidaan määrätä myös ehdollisena. Rattijuopumukseen tai vaarallisten aineiden kuljetusrikokseen syyllistyneelle kuljettajalle määrätään ajokielto, jonka pituus on vähintään yksi kuukausi. Törkeään rattijuopumukseen tai törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen syyllistyneelle määrättävän ajokiellon pituus on vähintään kolme kuukautta. Mikäli kuljettaja on viimeisen viiden vuoden aikana syyllistynyt rattijuopumukseen, törkeään rattijuopumukseen, vaarallisten aineiden kuljetusrikokseen tai törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen, määrätään hänelle tavanomaista pidempikestoinen ajokielto uusintarikoksen takia. Ajokiellon vähimmäis- ja enimmäiskesto on määritelty ajokorttilaissa. Vähimmäiskesto vaihtelee rikosnimikkeittäin. Enimmäiskesto on aina viisi vuotta. (Poliisihallitus 2020, 32–33.)

Ajokiellon pituuteen vaikuttaa kuljettajan ajo-oikeuden tarve. Mikäli ajokiello vaikuttaa kuljettajan toimeentuloon tai välttämättömään liikkumiseen, voi perusteltu tarve vaikuttaa ajokiellon pituuteen lyhentävästi. Toimeentuloon vaikuttamisella tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että ajo-oikeus on välttämätön työtehtävien suorittamiseksi eikä työnantaja kykene tarjoamaan työtä ajokiellon aikana. Lisäksi työpaikalle matkustamisen katsotaan olevan edellytyksenä toimeen tulemiselle. Jos työmatka ei onnistu ilman kohtuuttomia vaikeuksia esimerkiksi julkista liikennettä käyttämällä ja tämän vuoksi henkilö joutuisi tekemään esimerkiksi lyhennettyä työaika, voidaan ajokiellon katsoa vaikuttavan hänen toimeentuloonsa. Välttämättömällä liikkumisella tarkoitetaan esimerkiksi pitkiä asiointimatkoja, jotka johtuvat asumisesta harvaan asutulla alueella. Pitkä matka peruspalveluiden luo luetaan välttämättömäksi liikkumiseksi, jos palvelut eivät ole saavutettavissa julkista liikennettä käyttämällä. Myös perheenjäsenten liikkumistarve voidaan ottaa huomioon joissain tapauksissa. Tämänkin kohdalla liikkumistarpeen tulee olla täysin välttämätöntä. Mikäli kuljettaja on osoittanut toistuvaa piittaamattomuutta säännöistä, ei hyvin perusteltukaan liikkumistarve lyhennä ajokiellon pituutta. (Poliisihallitus 2020, 34–35.)

3.2.1 Alkoholirattijuopumus

Moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettaja syyllistyy rikoslain (RL, 39/1889) 23 luvun 3 §:ään (1198/2002) tehdyn muutoksen myötä 1 momentin mukaisesti rattijuopumukseen, mikäli hänen verensä alkoholipitoisuus on ajon aikana tai sen jälkeen vähintään 0,5 promillea tai jos hänen uloshengitysilmassaan on tällöin vähintään 0,22 milligrammaa alkoholia litrassa. Saman pykälän 2 momentin mukaan tällainen kuljettaja syyllistyy rattijuopumukseen myös, jos hänen veressään on tuolloin käytetyn huumausaineen vaikuttavaa ainetta tai sen aineenvaihduntatuotetta. Poikkeuksena edellä mainittuun on tilanne, jossa kyseinen aine tai aineenvaihduntatuote on peräisin lääkkeestä, jonka käyttämiseen kuljettajalla on ollut oikeus (RL 23:3.2). Tällöin 2 momentin säännöstä ei sovelleta. Rattijuopumukseen syyllistyy myös silloin, kun kuljettaja on käyttänyt muuta huumausainetta kuin alkoholia tai tällaista ainetta ja alkoholia siten, että hänen kykynsä tehtävän vaatimiin suorituksiin on huonontunut (RL 23:3.3).

Alkoholirattijuopumukseen syyllistyneen kuljettajan ajokiellon pituus määräytyy pääsääntöisesti veren alkoholipitoisuuden tai puhallustuloksen perusteella. Poliisilla on käytössään ohje, joka sisältää määrättävän ajokiellon pituuden kertovia taulukoita. Taulukoissa on annettu liukumarat, joiden puitteissa ajokiellon normaalia kesto voidaan pidentää tai lyhentää. Kokonaisuutta arvioidessa voidaan ottaa huomioon muun muassa ajoneuvon laatu, tieosuus, matkan pituus, mahdolliset matkustajat, muu liikenne, tekoajankohta sekä ajotapa. (Poliisihallitus 2020, 35.) Esimerkiksi mopolla ajaminen päihtyneenä vähän liikennöidyllä tiellä yöaikaan ei ole pääsääntöisesti yhtä moitittavaa kuin kuorma-auton kuljettaminen päihtyneenä ruuhka-aikaan vilkkaasti liikennöidyllä tiellä koulun läheisyydessä.

Taulukossa on erikseen sarakkeet, joissa näkyy määrättävän ajokiellon pituus ensikertalaiselle ja rikoksen uusijalle. Ensikertalaisella tarkoitetaan kuljettajaa, joka ei ole viimeisen viiden vuoden aikana syyllistynyt rattijuopumukseen, törkeään rattijuopumukseen, törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen tai vaarallisten aineiden kuljetusrikokseen. Rikoksen uusijalla tarkoitetaan sellaista kuljettajaa, jonka on viimeisen viiden vuoden aikana todettu syyllistyneen rattijuopumukseen, törkeään rattijuopumukseen, törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen tai vaarallisten aineiden kuljetusrikokseen. Mikäli kuljettaja on syyllistynyt edellä mainittuihin rikoksiin edeltävän viiden vuoden aikana useammin kuin kerran, tulee ajokieltoasteikkoa pääsääntöisesti soveltaa liukumarajan yläpuolelta. Jokainen uusintateko lisää ajokiellon kestoa lähtökohtaisesti kaksi kuukautta. Tarvittaessa ajokieltoa voidaan pidentää aina viiteen vuoteen asti. (Poliisihallitus 2020, 36.)

Määrättävän ajokiellon pituutta arvioidessa tulee ottaa huomioon myös kuljettajan ajo-oikeuden tarve. Ajokiellon vaikutukset välttämättömään liikkumiseen ja toimeentuloon huomioidaan, mutta perusteltu tarve voi vaikuttaa ajokiellon kestoon vähentävästi ainoastaan liukuma-arvojen puitteissa. Ajokorttilaissa määriteltyä ajokiellon vähimmäiskesto ei saa alittaa. Rattijuopumuksen kohdalla vähimmäiskesto on yksi kuukausi. (Poliisihallitus 2020, 36.) Taulukossa 1 on esitetty perusmuotoisen alkoholirattijuopumuksen perusteella määrättävän ajokiellon kesto ensikertalaiselle ja uusijalle. Sarakkeissa on määritelty ajokiellon normaali kesto sekä liukuma-arvot.

Taulukko 1. Alkoholirattijuopumuksen perusteella määrättävän ajokiellon kesto. (Rikosperusteiset ajokiellot. Luettu 9.2.2021.)

Veren alkoholipitoisuus (‰)	Alkoholia litrassa uloshengitysilmaa (mg/l)	Ajokiellon normaali kesto ensikertalainen (min. 1 kk)	Liukuma ensikertalainen	Ajokiellon normaali kesto uusija (min. 6 kk)	Liukuma uusija
0,50–0,59	0,22–0,26	2 kk	1 kk–3 kk	7 kk	6 kk–8 kk
0,60–0,69	0,27–0,30	2 kk 2 vko	1 kk 2 vko–3 kk 2 vko	7 kk 2 vko	6 kk 2 vko–8 kk 2 vko
0,70–0,79	0,31–0,35	3 kk	2 kk–4 kk	8 kk	7 kk–9 kk
0,80–0,89	0,36–0,39	3 kk 2 vko	2 kk 2 vko–4 kk 2 vko	8 kk 2 vko	7 kk 2 vko–9 kk 2 vko
0,90–0,99	0,40–0,43	4 kk	3 kk–5 kk	9 kk	8 kk–10 kk
1,00–1,09	0,44–0,48	5 kk	4 kk–6 kk	9 kk 2 vko	8 kk 2 vko–10 kk 2 vko
1,10–	0,49–	6 kk	5 kk–5 v	10 kk	9 kk–5 v

3.2.2 Törkeä alkoholirattijuopumus

Mikäli rattijuopumuksessa kuljettajan veren alkoholipitoisuus on vähintään 1,2 promillea tai hänellä on vähintään 0,53 milligrammaa alkoholia litrassa uloshengitysilmaa tai kuljettajan kyky tehtävän vaatimiin suorituksiin on tuntuvasti huonontunut, syyllistyy hän törkeään rattijuopumukseen. Jos kuljettaja on käyttänyt muuta huumaavaa ainetta kuin alkoholia tai tällaista ainetta ja alkoholia niin, että hänen kykynsä tehtävän vaatimiin suorituksiin on tuntuvasti huonontunut ja teko on omiaan

aiheuttamaan vaaraa toisen turvallisuudelle, syyllistyy hän myös törkeään rattijuopumukseen. (RL 23:4.)

Törkeään alkoholirattijuopumukseen syyllistyneen kuljettajan ajokielto määräytyy samankaltaisesti kuin perusmuotoisessa alkoholirattijuopumuksessa. Taulukossa 2 on esitetty ajokiellon normaali kesto ja liukuma samaan tapaan kuin taulukossa 1, mutta uusijat on jaettu kahteen ryhmään. Uusija A:lla tarkoitetaan kuljettajaa, jonka on todettu syyllistyneen viimeisen viiden vuoden aikana rattijuopumukseen tai vaarallisten aineiden kuljetusrikokseen. Uusija B:llä tarkoitetaan kuljettajaa, jonka on todettu syyllistyneen viimeisen viiden vuoden aikana törkeään rattijuopumukseen tai törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen. (Poliisihallitus 2020, 37.) Ajokiellon vähimmäispituus törkeään rattijuopumukseen syyllistyneelle on kolme kuukautta (AKL 66.1 §).

Taulukko 2. Törkeän alkoholirattijuopumuksen perusteella määrättävän ajokiellon kesto. (Rikospöytäkirjat 9.2.2021.)

Veren alkoholi-pitoisuus (‰)	Alkoholia litrassa uloshengitysilmassa (mg/l)	Ajokiellon normaali kesto ensiker-talainen (min. 3 kk)	Liukuma ensikertalai-nen	Ajokiellon normaali kesto uusija A (min. 6 kk)	Liukuma uusija A	Ajokiellon normaali kesto uusija B (min. 1 vuosi)	Liukuma uusija B
1,20–1,49	0,53–0,65	7 kk	3 kk–8 kk	11 kk	6 kk–1 v	1 v 2 kk	1 v–1 v 4 kk
1,50–1,99	0,66–0,87	8 kk	6 kk–10 kk	1 v	11 kk–1 v 1 kk	1 v 4 kk	1 v 2 kk–1 v 6 kk
2,00–2,49	0,88–1,09	10 kk	8 kk–1 v	1 v 1 kk	1 v–1 v 3 kk	1 v 6 kk	1 v 4 kk–1 v 8 kk
2,50–2,99	1,10–1,31	1 v	10 kk–1 v 2 kk	1 v 3 kk	1 v 1 kk–1 v 5 kk	1 v 8 kk	1 v 6 kk–1 v 10 kk
3,00–	1,32–	1 v 2 kk	1 v–5 v	1 v 5 kk	1 v 3 kk–5 v	1 v 10 kk	1 v 8 kk–5 v

3.2.3 Muut rattijuopumukset

Rattijuopumuksen ja törkeän rattijuopumuksen perusteena voi olla myös huumausaineen, alkoholin ja muun huumavan aineen yhdistelmä tai ainoastaan muu huumava aine. Tällaisessa tapauksessa ajokiellon keston määrittelee lähtökohtaisesti kuljettajalle määrätty rikosoikeudellinen rangaistusseuraamus. Tämä pätee ainoastaan silloin kun tuomioon sisältyy vain yksi rikos. Kyseisestä rikoksesta määrättävä rangaistusseuraamus toimii ajokiellon perusteena. (Poliisihallitus 2020, 37.)

Rangaistusseuraamuksen perusteena voi olla useita tekoja. Mikäli yhdessä tuomiossa on useita rangaistukseen vaikuttavia rikoksia, otetaan ajokieltoa määrättäessä huomioon itse teko ja sen olosuhteet. Huumausaineen tai muun huumavan aineen laatu ja pitoisuus vaikuttavat ajokiellon pituuteen. Mietojen huumeiden tai yksittäisen lääkeaineen käytöstä seuraa lähtökohtaisesti lyhyempi ajokielto kuin kovien huumeiden käytöstä. Lisäksi suurista pitoisuuksista tai monen aineen seka-

käytöstä tulisi määrätä pidempi ajokielto kuin mietojen huumeiden tai yksittäisen lääkeaineen käytöstä. Ajokieltoa määrättäessä tulee huomioida myös kuljettajan toimintakyky, muille aiheutunut vaara tai todennäköisyys sen aiheutumiseen. (Poliisihallitus 2020, 37–38.)

Kun yhteinen rangaistus on määrätty muistakin teoista kuin ajokieltorikoksista, ajokiellon kestossa täytyy huomioida tekoon liittyvät olosuhteet. Kokonaisuutta arvioidaan samaan tapaan kuin alkoholirattijuopumuksen kohdalla. Arvioitavia kohteita ovat muun muassa ajoneuvon laatu, tieosuus, matkan pituus, mahdolliset matkustajat, muu liikenne, tekoajankohta sekä ajotapa. Poliisihallituksen ohjeessa on kaksi taulukkoa, joiden perusteella voidaan määrätä ajokielto rattijuopumuksesta ja törkeästä rattijuopumuksesta, jonka syynä on huumausaine, alkoholi ja muu huumaava aine tai muu huumaava aine. Nämä taulukot ovat muodoltaan samankaltaisia kuin alkoholirattijuopumustapauksiin käytettävät taulukot. Ensikertalaisille ja uusijoille annettavien ajokiellojen pituudet on eritelty samaan tapaan kuin taulukoissa 1 ja 2. Liukumia käytetään myös samalla periaatteella kuin edellä mainituissa taulukoissa. (Poliisihallitus 2020, 38–40.)

3.2.4 Törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen

Moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettaja syyllistyy törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen, mikäli hän ylittää huomattavasti sallitun enimmäisnopeuden, ryhtyy ohittamaan vaarallisessa paikassa, ei noudata pysähtymis- tai väistämisvelvollisuutta tai muuten näihin rinnastettavin tavoin rikoo liikennesääntöjä. Teon tulee olla omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa toiselle. (RL 23:2.)

Törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen syyllistyneelle kuljettajalle määrättävän ajokiellon kesto perustuu teosta määrättyyn rangaistusseuraamukseen. Kun rangaistusseuraamus on määrätty ainoastaan yhdestä törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta, ajokiellon pituus määräytyy rangaistusseuraamuksen mukaan. Mikäli kuljettajalle on määrätty yhteinen rangaistus, johon kuuluu muitakin tekoja kuin kyseinen ajokieltorikos, otetaan ajokiellon määräämisen perustaksi teko ja sen olosuhteet. Huomioon otettavia seikkoja ovat muun muassa ajoneuvon laatu, tieosuus, matkan pituus, mahdolliset matkustajat, muu liikenne, tekoajankohta sekä ajotapa. (Poliisihallitus 2020, 40–41.)

Taulukon 3 perusteella määritetään törkeän liikenneturvallisuuden vaarantamisen perusteella määrättävän ajokiellon pituus. Kyseisessä taulukossa on omat sarakkeet ensikertalaisille ja uusijoille määrättävän ajokiellon kestosta. Koska kyseessä on törkeä rikos, uusijat on eritelty A- ja B-ryhmiin. Uusija A:lla tarkoitetaan kuljettajaa, jonka on todettu syyllistyneen viimeisen viiden vuoden aikana rattijuopumukseen tai vaarallisten aineiden kuljetusrikokseen. Uusija B:llä tarkoitetaan kuljettajaa, jonka on todettu syyllistyneen viimeisen viiden vuoden aikana törkeään rattijuopumukseen tai törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen. Taulukossa 3 esitettyjä liukumia sovelletaan samaan

tapaan kuin aikaisemmin esitellyissä taulukoissa. Kestoa voidaan lyhentää tai pidentää liukumara-
jojen puitteissa. Laissa määriteltyä kolmen kuukauden vähimmäiskestoa ei saa alittaa. (Poliisihalli-
tus 2020, 41–42.)

Taulukko 3. Törkeän liikenneturvallisuuden vaarantamisen perusteella määrättävän ajokiellon
kesto. (Rikosperusteiset ajokiellot. Luettu 9.2.2021.)

Rangaistus- seuraamus	Ajo- kiellon normaali kesto ensiker- talainen (min. 3 kk)	Liukuma ensiker- talainen	Ajo- kiellon normaali kesto uusija A (min. 6 kk)	Liukuma uusija A	Ajo- kiellon normaali kesto uusija B (min. 1 vuosi)	Liukuma uusija B
alle 50 päiväsakkoa	4 kk	3 kk–5 kk	7 kk	6 kk–9 kk	1 v 1 kk	1 v–1 v 3 kk
50–59 päiväsakkoa	5 kk	4 kk–6 kk	9 kk	7 kk–11 kk	1 v 3 kk	1 v 1 kk–1 v 5 kk
60–69 päiväsakkoa	6 kk	5 kk–7 kk	11 kk	9 kk–1 v 1 kk	1 v 5 kk	1 v 3 kk–1 v 7 kk
yli 69 päiväsakkoa	7 kk	6 kk–8 kk	1 v 1 kk	11 kk–1 v 3 kk	1 v 7 kk	1 v 5 kk–1 v 9 kk
vankeutta	8 kk	7 kk–5 v	1 v 3 kk	1 v 1 kk–5 v	1 v 9 kk	1 v 7 kk–5 v

3.2.5 Ehdollinen ajokielto ja valvottu ajo-oikeus

Poliisi voi määrätä rattijuopumukseen, törkeään rattijuopumukseen, törkeään liikenneturvallisuuden
vaarantamiseen tai vaarallisten aineiden kuljetusrikokseen syyllistyneelle kuljettajalle ehdollisen
ajokiellon, mikäli yleinen etu ei muuta vaadi. Tällöin ajo-oikeuden tulee olla ajokieltoon määrättä-
välle toimeentulon takia välttämätön tai hänellä on siihen jokin muu erityinen syy. Jotta ajokielto
voidaan määrätä ehdollisena, teosta ei ole voinut aiheutua vaaraa toisen turvallisuudelle. (AKL
67.1 §.)

Kun ajokieltoa määrätään ehdollisena, tulee kaikkien kriteereiden täytyä. Ensimmäiseen kriteeriin
kuuluu vaaran aiheutumisen arviointi. Teko ei voi olla sellainen, että siitä olisi aiheutunut vaaraa
toisen turvallisuudelle. Vaaran ei tarvitse aina olla konkreettinen, vaan joskus myös abstrakti vaara
riittää. Mikäli teon olosuhteet viittaavat siihen, että vakavan vaaran mahdollisuus on ollut merkit-
tävä, voi tästä syntyä este ehdollisen ajokiellon määräämiselle. (Poliisihallitus 2020, 44.) Etenkin
törkeän liikenneturvallisuuden vaarantamisen kohdalla tulee pohtia tarkasti, voiko tällaisen tunnus-
merkistön täyttävä teko olla aiheuttamatta vaaraa toisen turvallisuudelle.

Toisena kriteerinä tulee arvioida ajo-oikeuden tarvetta. Ammatin kannalta välttämätön ajo-oikeus
tarkoittaa sitä, että ilman ajo-oikeutta henkilö ei kykene matkustamaan työpaikalle, suoriutumaan
työtehtävistään eikä työnantaja pysty tarjoamaan tälle vaihtoehtoisia työtehtäviä. Mikäli henkilö ei

voisi matkustaa työpaikalle julkista liikennettä käyttämällä, katsotaan ajo-oikeuden olevan ammatin takia välttämätön. Erityisen painava syy ajo-oikeudelle voi olla esimerkiksi sairaan lähiomaisen päivittäinen avustaminen sellaisessa tilanteessa, jossa välimatkat ja liikenneyhteydet hankaloittaisivat merkittävästi tehtävän hoitamista. Edellytyksenä on, että muut eivät voi kuljettaa tätä tai hoitaa tämän asioita. Jos ajokieltoon määrättävä on itse sairas siten, että hänen sairautensa vaatii jatkuvaa säännöllistä hoitoa ja edellä mainitut olosuhteet täyttyvät, voidaan kriteerin erityisen painavasta syystä todeta täyttyneeksi. (Poliisihallitus 2020, 44.)

Kolmantena kriteerinä pohditaan yleistä etua. Tällä voidaan tarkoittaa esimerkiksi kuljettajan aikaisempia ajokieltorikoksia. Aikaisempien oikeuskäytäntöjen perusteella voidaan katsoa, ettei ole yleisen edun mukaista määrätä ajokieltoa ehdollisena kuljettajalle, joka on syyllistynyt edeltävästi vakaviin ajokieltorikoksiin. Uusien ja vanhojen rikosten vakavuus, lukumäärä sekä kulunut aika tekojen välillä vaikuttavat arviointiin. Arvioitaessa yleistä etua tulee kiinnittää huomiota kokonaisuuteen. Kokonaisarviota tehdessä yksittäisen rikoksen törkeys voi olla seikka, jonka vuoksi ajokielto on määrättävä ehdottomana. Merkittävä osa yleistä etua on yhdenvertaisuuden toteutuminen. (Poliisihallitus 2020, 45.)

Ehdollisen ajokiellon kesto määräytyy samaan tapaan kuin ehdottomankin. Ehdolliseen ajokieltoon liittyy aina koeaika, joka on pituudeltaan vähintään vuoden ja enintään kolme vuotta. Pääsääntöisesti koeajan pituus lasketaan siten, että määrätyn ajokiellon keston lisätään yksi vuosi. Esimerkiksi silloin kun ehdollisen ajokiellon kesto on 6 kuukautta, koeajan pituus on 1 vuosi ja 6 kuukautta. Koeajan pituutta voidaan kuitenkin lyhentää, jos kuljettaja on ollut erityisen pitkään väliaikaisessa ajokiellossa tai hänelle on myönnetty alkulukolla valvottu ajo-oikeus ennen ajo-oikeusasian ratkaisua. Mikäli ehdollinen ajokielto määrätään rikoksen uusijalle, voidaan koeajan pituutta vastavasti pidentää normaalista. Ehdollinen ajokielto pannaan täytäntöön, jos kuljettaja syyllistyy koeaikana rattijuopumukseen, törkeään rattijuopumukseen, törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen tai vaarallisten aineiden kuljetusrikokseen. (Poliisihallitus 2020, 45–46.)

Mikäli ehdollinen ajokielto määrätään alkoholirattijuopumukseen tai törkeään alkoholirattijuopumukseen syyllistyneelle, tulee tämän kuljettamassa ajoneuvossa olla ehdollisen ajokiellon sekä siihen liittyvän koeajan päättymiseen saakka alkulukko. Ehdollista ajokieltoa ei voida määrätä kuljettajalle, joka on syyllistynyt edellisessä kappaleessa mainittuihin rikoksiin ollessaan ajokiellossa, väliaikaisessa ajokiellossa tai ehdolliseen ajokieltoon liittyvällä koeajalla. (AKL 67 §.)

Alkoholirattijuopumukseen tai törkeään alkoholirattijuopumukseen syyllistyneelle kuljettajalle on määrättävä alkulukolla valvottu ajo-oikeus, mikäli hän itse sitä pyytää. Kuljettaja ei kuitenkaan saa olla muusta syystä ajokiellossa ja hänellä tulee olla vakituinen asuinpaikka Suomessa. Ehdollisen

ajokiellon määräämisen edellytyksiä ei sovelleta valvotun ajo-oikeuden kohdalla. Kuljettaja voi pyytää alkolukolla valvottua ajo-oikeutta jo esitutinnan aikana ollessaan rikoksesta epäiltynä. (AKL 67 a §.)

Valvottu ajo-oikeus on kestoaltaan kuljettajalle määrättävä ehdollinen ajokielto koeaikoineen. Tuona aikana kuljettajan on käytettävä alkolukkoa kuljettamassaan ajoneuvossa. Valvottuun ajo-oikeuteen liittyvä koeaika on kestoaltaan vähintään vuosi ja enintään kolme vuotta. Valvottu ajo-oikeus peruutetaan ja ehdollinen ajokielto pannaan täytäntöön, jos valvottava sitä pyytää tai hän rikkoo valvottuun ajo-oikeuteen liittyviä rajoituksia. Lisäksi valvotun ajo-oikeuden peruuttamiseen sovelletaan ehdollisen ajokiellon täytäntöönpanon edellytyksiä. (Poliisihallitus 2020, 47, 50–52.)

4 TUTKIMUS

Tutkimuksessa pyritään selvittämään, miten käräjäoikeuden määräämät ajokiellot eroavat poliisille annetun ohjeen mukaisesti määrätyistä ajokielloista. Lisäksi tavoitteena on tarkastella, ovatko poliisin määräämät ajokiellot linjassa keskenään ja noudattavatko ne annettua ohjeistusta. Tutkimuksen tarkoituksena on vertailla ensiksi käräjäoikeuden tuomioissa annettuja ajokieltoseuraamuksia poliisin ajokielto-ohjeeseen ja toiseksi poliisin tekemiä ajokieltopäätöksiä poliisin ajokielto-ohjeeseen. Jotta tutkimuksen työ määrä pysyisi kohtuullisena, tutkimus on rajattu Pohjanmaan alueelle.

4.1 Tutkimuslupa ja etiikka

Tutkimuslupa voidaan antaa yksilöityä tutkimusta varten. Viranomaisen on kirjattava lupaan tarpeelliset ehdot ja rajaukset. Tutkimuslupa tarvitaan, kun tutkimusaineistoa pyydetään poliisin henkilörekistereistä tai salassa pidettävistä asiakirjoista. Tällaisia asiakirjoja ovat esimerkiksi ohjeet, määräykset, poliisitoiminnassa syntyneet asiakirjat sekä muut viranomaisasiakirjat. Tutkimusluvalla perusteella saatua tietoa ei saa luovuttaa muille tahoille tai käyttää muihin tutkimustarkoituksiin ilman luvan myöntäjän lupaa. (Poliisin tietojen käyttö tutkimustarkoituksessa. Luettu 21.3.2021.)

Tutkimusta varten on haettu tutkimuslupa. Poliisiammattikorkeakoulun myöntämällä tutkimusluvalla aineistoa on mahdollista kerätä lähettämällä tietopyyntö poliisilaitokselle. Pohjanmaan poliisilaitoksen työntekijä keräsi pyydettyt asiakirjat ja toimitti ne tutkimuksen tekijälle. Käräjäoikeuden tuomiot ovat julkisia, joten niiden pyytämiseen ei tarvittu erillistä tutkimuslupaa.

Tutkijan velvollisuuksiin kuuluu tutkimusetiikan noudattaminen. Hän on itse vastuussa tuottamastaan tutkimustiedosta sekä siihen liittyvistä mahdollisista puutteista ja virheistä. Tuloksia ei saa esittää siten, että lukija saa niistä vääristyneen kuvan. Tietosuojalainsäädännöllä pyritään kontrolloimaan sitä, että henkilötietoja kerätään, käytetään ja säilytetään asianmukaisella tavalla. Tutkijan tulee kunnioittaa ihmisten yksityisyyttä. Tästä tutkija voi huolehtia esimerkiksi muuttamalla aineistossa esiintyvät henkilötiedot tunnistamattomiksi. (Vilka 2007, 95, 101, 135.)

Tutkimusta varten kerätyt asiakirjat sisältävät salassa pidettävää tietoa. Tutkimusaineistoa käsiteltiin ainoastaan poliisin toimitiloissa ja asiakirjoista poimittiin vain tutkimuksen kannalta välttämättömät tiedot. Asiakirjat hävitetään asianmukaisella tavalla, kunhan opinnäytetyö arvioidaan hyväksytyksi. Tutkimuksessa julkaistavien tietojen perusteella kukaan henkilö ei ole tunnistettavissa välittömästi eikä välillisesti. Opinnäytetyön tutkimustuloksia ei ole vääristelty eikä lukijalle pyritä luomaan niistä vääristynyttä kuvaa.

4.2 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Kvantitatiivinen menetelmä eli määrällinen tutkimusmenetelmä vastaa kysymykseen ”kuinka paljon”. Määrällisessä tutkimuksessa tietoa käsitellään numeerisesti. Tutkijan keräämä tutkimustieto on joko valmiiksi numeroina tai hän muuntaa tarvitsemansa tiedon numeroiksi. Tulokset esitetään numeroina ja niitä tulkitaan sanallisesti. (Vilka 2007, 14.) Tutkimus ajokieltojen pituuksista toteutetaan käyttämällä määrällistä tutkimusmenetelmää.

Määrällisen tutkimuksen tavoitteena on löytää säännönmukaisuuksia tutkittavasta aineistosta. Määrällisessä tutkimuksessa tutkimusaineiston kerääminen voi tapahtua valmiita rekistereitä ja tilastoja tai muita aineistoja käyttämällä. Aineistoksi kelpaa sellainen informaatio, joka voidaan mitata tai se voidaan muuttaa mitattavaan muotoon. Muun muassa hallinnollisia päätöksiä voidaan käyttää aineistona. Primääriset eli ensi käden aineistot tutkija kerää itse. Toisen käden aineistot ovat jonkun toisen keräämiä eivätkä usein yksinään vastaa esitettyyn tutkimusongelmaan. Tutkijan vastuulla on valita sellaista tutkimusaineistoa, joka kestää lähdekriittisen tarkastelun. (Vilka 2007, 25, 30–31, 33–34.) Tämän työn tutkimusaineisto koostuu ainoastaan alkuperäisistä käräjäoikeuden tuomioista sekä poliisin ajokieltopäätöksistä.

Otantamenetelmällä tarkoitetaan tapaa valita havaintoyksiköt perusjoukosta. Havaintoyksiköt voivat olla esimerkiksi hallinnollisia päätöksiä. Otos on havaintoyksiköiden joukko. Ositettu otanta soveltuu sellaiseen tutkimukseen, jossa perusjoukko on jakautunut pienempiin ryhmiin. Karkeasti sanottuna tutkimustulosten luotettavuutta voidaan pitää verrannollisena otoksen suuruuteen. Tutkimuskohteet voidaan valita myös harkinnanvaraisesti. Tällöin valinnat tulee perustella hyvin. Otoskoon määrittäminen ei ole yksinkertaista, vaan se on aina määritettävä tutkimuskohtaisesti. (Vilka 2007, 51, 54–55, 57–58.)

Tutkimuksessa perusjoukkoja on kaksi: vanhat käräjäoikeuden tuomiot sekä uudet poliisin tekemät ajokieltopäätökset. Molemmista perusjoukoista valitaan ainoastaan neljä pienempää osajoukkoa. Nämä osajoukot ovat rattijuopumukset, törkeät rattijuopumukset ja törkeät liikenneturvallisuuden vaarantamiset sekä ehdolliset ajokieltopäätökset. Osajoukkojen valinta johtuu siitä, että tutkimus pohjautuu edellä mainittujen rikosnimikkeiden perusteella määrättyjen ajokieltojen vertailuun. Tutkimukseen kerättävä aineisto koostuu 50 käräjäoikeuden tuomioista ja 50 poliisin ajokieltopäätök-

sestä. Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan käräjäoikeuksista pyydettiin liitteen 1 mukaisesti tuomioita. Molemmat käräjäoikeudet toimittivat 25 tuomiota perusteluineen. Pohjanmaan poliisilaitos toimitti 50 ajokieltopäätöstä, jotka pyydettiin liitteessä 2 esitettyjen ohjeiden mukaisesti. Näin saatiin kerättyä aineistoa vertailun suorittamiseksi. Otanta koostuu yhteensä 100 tuomiosta ja ajokieltopäätöksestä, jotka on kerätty satunnaisesti ennalta määrätyistä osajoukoista tietyin kriteerein.

Ajokieltojen pituuksia käsitellään numeerisina arvoina. Havaintoyksiköistä eli tuomioista ja ajokieltopäätöksistä poimitaan perusmuotoisissa sekä törkeissä rattijuopumustapauksissa tiedot puhallus- tai verikokeen tuloksesta, määrätyn ajokiellon pituudesta sekä kuljettajan aikaisemmista ajokieltorikoksista. Törkeissä liikenneturvallisuuden vaarantamistapauksissa kerätään tiedot rangaistusseuraamuksesta, määrätyn ajokiellon pituudesta sekä kuljettajan aikaisemmista ajokieltorikoksista. Ehdolliset ajokielto- tapaukset käsittävät tässä tutkimuksessa ainoastaan alkolukolla valvottuja ajo-oikeuksia, joiden osalta kerätään tiedot puhallus- tai verikokeen tuloksesta, määrätyn koeajan pituudesta sekä kuljettajan aikaisemmista ajokieltorikoksista.

4.3 Haasteet tutkimuksessa

Otosta suunniteltaessa tulee ottaa huomioon, että joistain havaintoyksiköistä saattaa puuttua tarvittavaa tietoa. Tietojen puuttumisesta käytetään termiä kato. Toteutuneen otoksen suuruuteen vaikuttaa kadon suuruus. (Vilkkä 2007, 59.)

Rattijuopumusten perusteena voi olla alkoholin lisäksi myös huumausaineen, alkoholin ja muun huumavan aineen yhdistelmä tai ainoastaan muu huumaava aine (Poliisihallitus 2020, 37). Näitä huumausainerattijuopumustapauksia käsitellessä ongelmaksi muodostuu se, että käräjäoikeuden tuomioissa on rattijuopumuksen lisäksi muitakin syytekohtia. Tavallisesti tämänkaltaisissa tuomioissa on rattijuopumuksen lisäksi ainakin huumausaineen käyttörikos. Mikäli yhdessä tuomiossa on useita rangaistukseen vaikuttavia rikoksia, otetaan ajokieltoa määrättäessä huomioon itse teko ja sen olosuhteet (Poliisihallitus 2020, 37–38). Eli ajokiellon pituutta ei voida määrittää suoraan ohje- taulukosta, vaan määrittämiseen vaaditaan tietämystä huumaavien aineiden laadusta ja pitoisuuksista sekä kokemusta aikaisemmista päätöksistä.

Käräjäoikeuden tietojärjestelmästä ei voida hakea erikseen alkoholirattijuopumuksia ja huumausainerattijuopumuksia. Tämän vuoksi osa käräjäoikeuden toimittamista rattijuopumustapauksista on alkoholiperusteisia ja osa huumausaineperusteisia. Poliisin tietojärjestelmästä voidaan nykyään etsiä erikseen alkoholirattijuopumuksia ja huumausainerattijuopumuksia asiasanoja käyttämällä. Tietopyyntö lähetettiin poliisille kuitenkin ennen kuin asiasanahaku on otettu käyttöön. Tämän vuoksi osa myös poliisin toimittamista rattijuopumustapauksista on alkoholiperusteisia ja osa huumausaineperusteisia. Työmäärän vuoksi käräjäoikeudessa ja poliisissa ei käyty aineistoa manuaalisesti läpi, vaan hakutulosten perusteella kerätty aineisto toimitettiin sellaisenaan tutkimuksen tekijälle. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta huumausaineperusteiset tapaukset poistettiin perusjoukoista.

Huumausainerattijuopumusten lisäksi kerätyistä perusjoukoista poistettiin sellaiset havaintoyksiköt, joissa oli useampi kuin yksi ajokieltorikos. Muutamassa tapauksessa kuljettaja on saanut tuomion rattijuopumuksen lisäksi esimerkiksi kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta. Tällaisessa tapauksessa kuljettajalle on annettu yhteinen rangaistus ja sen pohjalta yhteinen ajokielto, jolloin yksittäisen rikoksen osuutta ajokieltoon on haastavaa määrittää. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta perusjoukoista poistettiin tapaukset, joissa ajokiellon kestoa ei voida tarkasti määrittää yksittäisen rikoksen kohdalla.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Määrällisessä tutkimuksessa aineisto muutetaan keräämisen jälkeen sopivaan muotoon. Aineiston tulee olla käsiteltävissä tilastollisesti. Ennen tietojen analysointia tulee aineisto tarkistaa, jotta vältytään mahdollisilta virheiltä. Tutkija päättää siitä, miten hän haluaa tutkimustulokset esittää. Tulokset voidaan esittää esimerkiksi taulukoissa ja kuvioissa. (Vilka 2007, 117, 135.)

Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimustulosten muuttumattomuutta. Tutkimus on luotettava, mikäli alkupe-
räinen tutkimus toistetaan ja tulos pysyy edelleen samana. Validiuksella tarkoitetaan tutkimuksen onnistuneisuutta ja sitä, kuinka hyvin se vastaa tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen kokonaisluotettavuudella tarkoitetaan sen reliabiliteettia ja validiteettia. (Vilka 2007, 149–150, 152.)

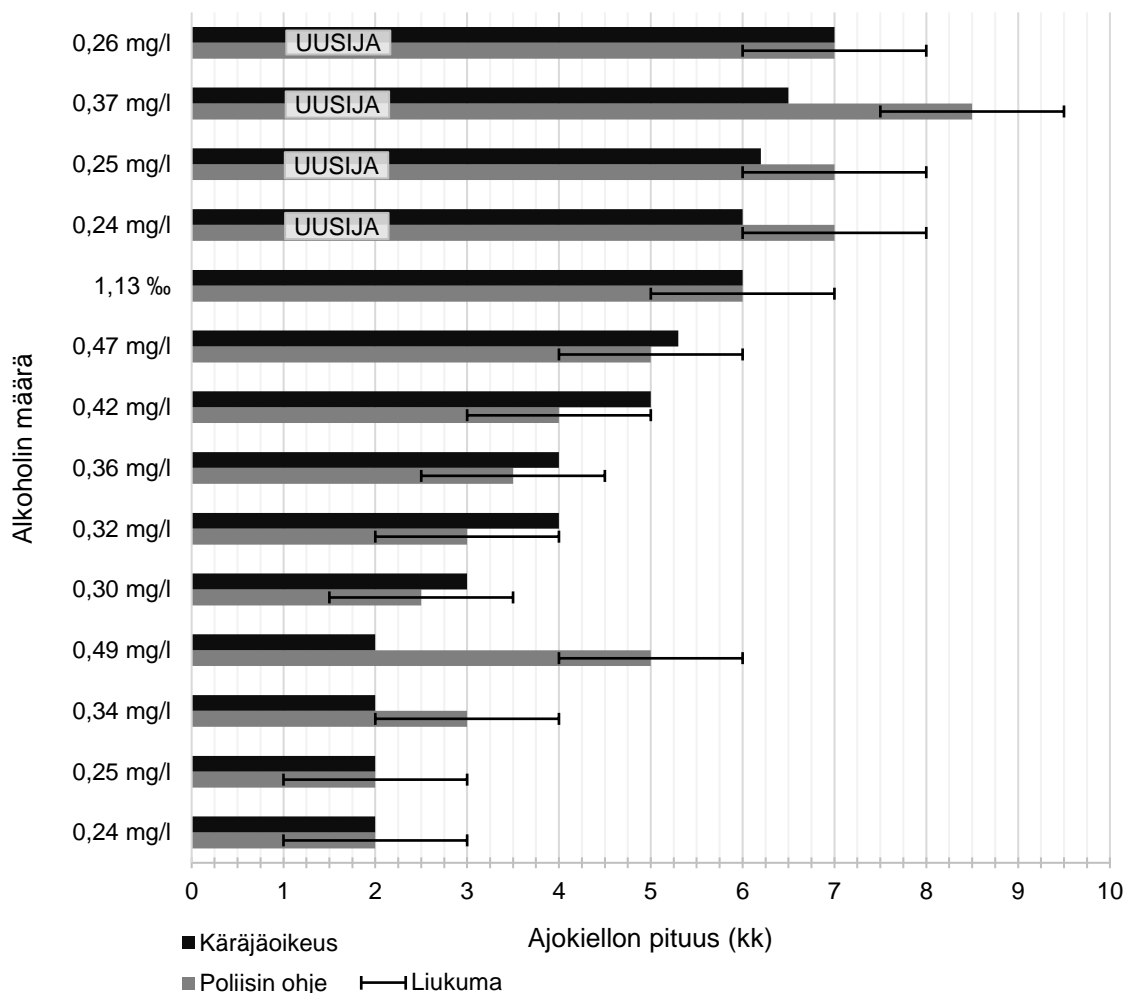
Havaintoyksiköistä kerättiin tarvittavat tiedot eli perusteet ajokiellon määrittämiselle sekä ajokiellon kesto. Ajokiellon perusteella tarkoitetaan alkoholin määrää veressä tai uloshengityksessä taikka rangaistusseuraamusta. Numeeriset arvot kirjattiin muistiin. Seuraavaksi tarkasteltiin poliisin ajokielto-ohjeen taulukkoja, jotka vastaavat tämän työn taulukkoja 1–3. Samoja arvoja käyttämällä haettiin oikeasta taulukosta ohjeen perusteella määrättävän ajokiellon pituus. Näin saatiin kerättyä varsinainen arvo ja sille vertailuarvo. Arvot asetettiin palkkikaavioihin, joissa ne esitetään pareittain. Varsinainen arvo on yläpuolella ja vertailuarvo alapuolella. Tällaisen esitystavan ansiosta lukijan on helppo tarkastella tuloksia ja tehdä niistä luotettavia johtopäätöksiä nopeasti. Jokaisen palkin alkupäähän on sijoitettu ajokiellon peruste, jonka mukaan vertailuarvo on määritetty.

Vertailuarvot esitetään palkkikaaviossa harmaina palkkeina. Nämä kuvastavat ajokielto-ohjeen perusteella määrättäviä ajokieltoja. Kunkin harmaan palkin oikeaan reunaan on piirretty jana, joka kuvastaa liukumaa. Liukuma-arvot on määritelty ajokielto-ohjeessa. Jotta tutkimustulokset esitetään luotettavasti, on vertailuarvot määritelty ohjeen mukaisiksi normaaliarvoiksi. Liukuman käyttöön vaikuttaa moni asia ja se arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Tämä täytyy lukijan huomioida vertaillessaan tuloksia kaavioissa. Mikäli varsinainen arvo sijoittuu vertailuarvon liukuman sisään, voidaan todeta määrätyn ajokiellon olevan kutakuinkin samassa linjassa tämänhetkisen poliisin ohjeistuksen kanssa.

Tutkimusaineisto kerättiin liitteiden 1 ja 2 mukaisesti. Perusjoukot sisälsivät yhteensä 100 havaintoyksikköä. Ensimmäinen perusjoukko koostui käräjäoikeuden tuomioista. Tuomioita oli kaiken kaikkiaan 50 ja tutkimuksessa käytettiin 42 tuomiota. Jäljelle jääneet kahdeksan tuomiota eivät soveltuneet tutkimukseen, sillä näissä tapauksissa oli ajokiellon perusteena useita ajokieltorikoksia tai huumausainerattijuopumus. Toinen perusjoukko koostui poliisin ajokieltopäätöksistä. Päätöksiä oli yhteensä 50, joista tutkimuksessa käytettiin 37 päätöstä. Jäljelle jääneet 13 päätöstä eivät soveltuneet tutkimukseen, koska näissä oli ajokiellon perusteena useita ajokieltorikoksia tai huumausainerattijuopumus.

5.1 Rattijuopumus

Tutkittujen rattijuopumustapausten perusteena on alkoholi. Tällaisia alkoholirattijuopumuksia esiintyi 14 käräjäoikeuden tuomiossa. Nämä kaikki on esitetty kaaviossa 1.

Kaavio 1. Käräjäoikeuden määräämät ajokiellot rattijuopumustapauksissa.

Palkkikaavion y-akselin arvot kuvastavat tapauksittain alkoholin määrää litrassa uloshengitysilmaa (mg/l) tai veren alkoholipitoisuutta (‰). X-akseli kertoo määrätyn ajokiellon pituuden kuukausina.

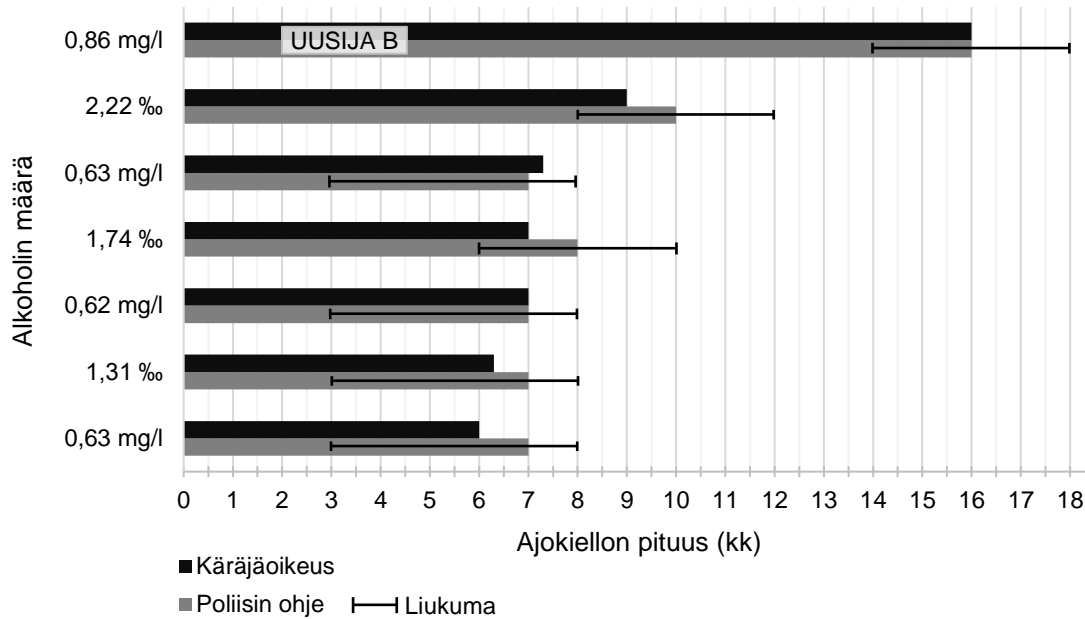
Musta palkki kuvastaa käräjäoikeuden määräämän ajokiellon kestoa kussakin tapauksessa. Harmaa palkki kuvastaa poliisin ajokielto-ohjeen mukaan määrättävän ajokiellon kestoa. Harmaan palkin oikeassa reunassa oleva jana kuvastaa liukumaa, joka on määritelty ajokielto-ohjeessa. Tapaukset ovat suuruusjärjestyksessä siten, että ylimmässä tapauksessa käräjäoikeus on määrännyt pisimmän ajokiellon. Neljä ylintä tapausta eroaa muista siten, että kyseessä on ollut kuljettaja, joka määritellään uusijaksi ajokiellon kestoa arvioitaessa.

Kaavion perusteella voidaan todeta, että käräjäoikeus on määrännyt alkoholirattijuopumuksissa ajokiellon lähestulkoon nykyisen poliisin ajokielto-ohjeen liukuma-arvojen mukaisesti. Vain kahdessa tapauksessa ohjeen mukaan määrättävä ajokielto olisi pidempi kuin käräjäoikeuden määräämä.

Alkoholirattijuopumuksia esiintyi poliisin tekemissä ajokieltopäätöksissä yhdeksän kappaletta. Näistä seitsemän on esitetty palkkikaaviossa liitteessä 3. Kaksi tapausta on jätetty esittämättä kaaviossa, koska niissä on kyse uusijasta, joka on syylistynyt kolmesti edeltävän viiden vuoden aikana rattijuopumukseen, törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen tai vaarallisten aineiden kuljetusrikokseen. Ajokielto-ohjeen mukaisesti tällaisessa tapauksessa jokainen uusintateko lisää pääsääntöisesti ajokiellon kestoa kahden kuukauden verran. Näin poliisi on näissä kahdessa päätöksessään myös määrännyt. Voidaan todeta, että alkoholirattijuopumusten osalta poliisi on määrännyt tutkitut ajokiellot ohjeen liukuma-arvojen mukaisesti tai muuten ohjetta soveltaen.

5.2 Törkeä rattijuopumus

Törkeissä rattijuopumustapauksissa ajokiellon perusteena on alkoholi. Tällaisia tapauksia oli seitsemässä käräjäoikeuden tuomiossa, jotka kaikki on esitetty kaaviossa 2. Akselien arvot sekä palkkien väritykset ja liukuma-arvot on esitetty samalla periaatteella kuin kaaviossa 1. Tapaukset ovat suuruusjärjestyksessä siten, että pisin käräjäoikeuden määräämä ajokielto on ylimpänä. Uusija B on merkattu erikseen ylimmän tapauksen kohdalle.

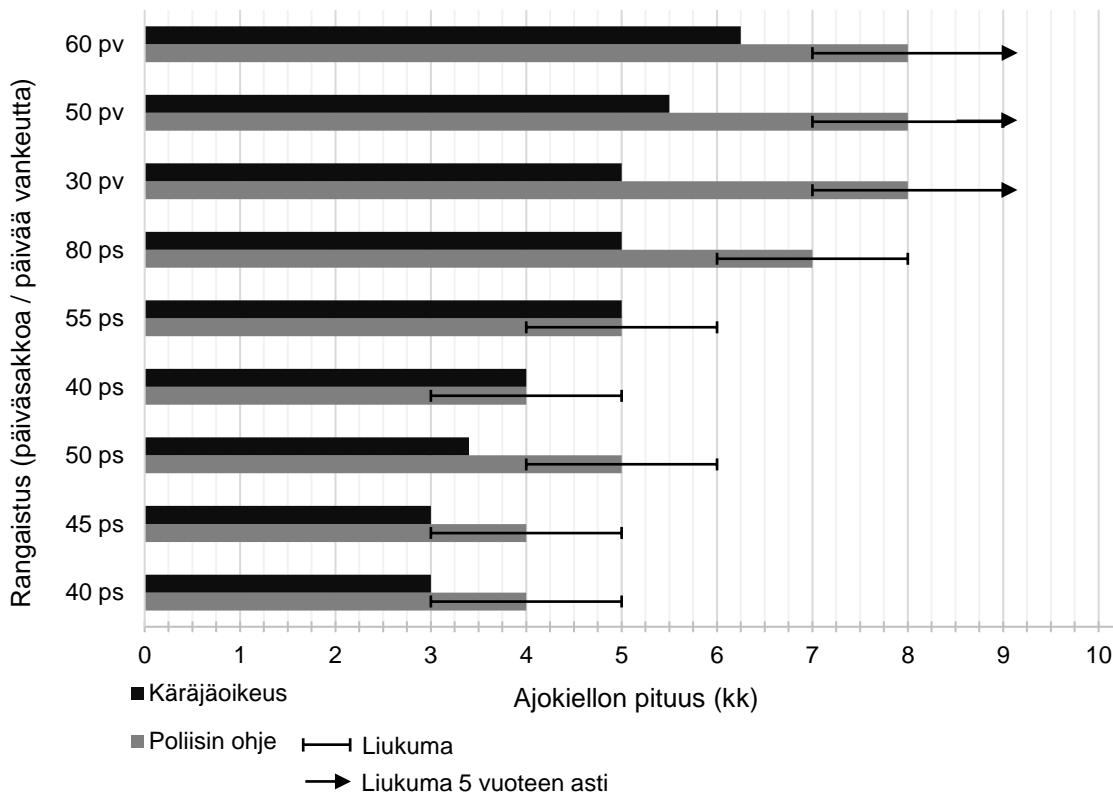

Kaavio 2. Käräjäoikeuden määräämät ajokiellot törkeissä rattijuopumustapauksissa.

Tutkittujen törkeiden rattijuopumustapausten osalta voidaan todeta, että käräjäoikeus on määrännyt ajokiellot yhteneväisesti nykyiseen poliisin ajokielto-ohjeen liukuma-arvoihin verrattuna. Poliisin tekemistä ajokieltopäätöksistä yhteensä 12 kappaletta käsitteli törkeitä alkoholirattijuopumuksia. Liitteessä 4 esitettyyn kaavioon on kerätty tiedot yhdeksästä ajokieltopäätöksestä eli kolme tapausta on jätetty kaavion ulkopuolelle. Yhdessä näistä on kyse uusijasta, joka on syyllistynyt neljästi edeltävän viiden vuoden aikana rattijuopumukseen, törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen tai vaarallisten aineiden kuljetusrikokseen. Kaksi muuta tapausta on sellaisia, jotka kuvioon sijoitettuina venyttäisivät ajokiellon pituutta esittävää asteikkoa merkittävästi. Asteikon kasvaessa kaavion tarkastelu hankaloituisi. Kaikissa 12 tapauksessa poliisi on määrännyt ajokiellot ohjeen liukuma-arvojen mukaisesti tai ohjetta soveltaen. Törkeidenkin alkoholirattijuopumusten osalta poliisin määräämät ajokiellot ovat linjassa keskenään.

5.3 Törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen

Törkeitä liikenneturvallisuuden vaarantamistapauksia oli käräjäoikeuden tuomioissa yhteensä 10 kappaletta. Yhdeksän näistä on esitetty kaaviossa 3.

Kaavio 3. Käräjäoikeuden määräämät ajokiellot törkeissä liikenneturvallisuuden vaarantamistapauksissa.

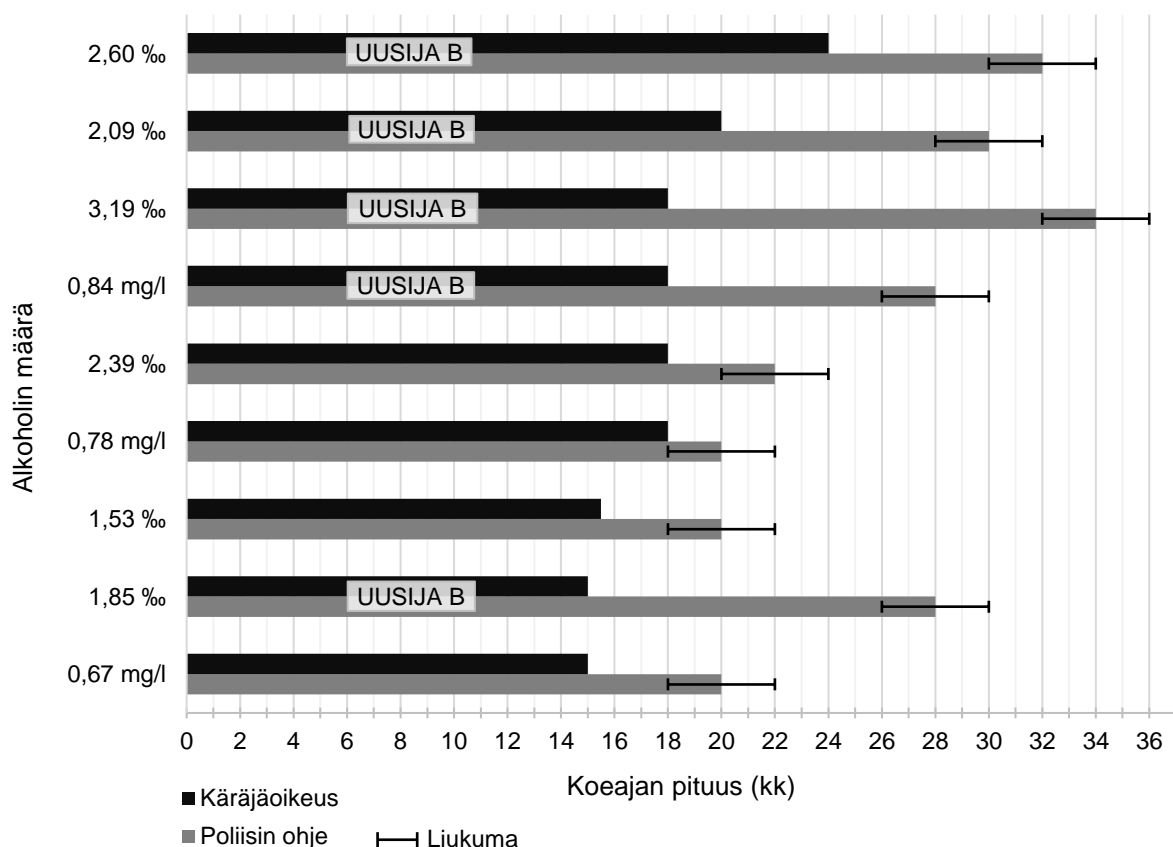
Kun ajokielto määrätään törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen syyllistyneelle, ajokiellon perusteena toimii teosta määrätty rangaistusseuraamus. Palkkikaavion y-akselin arvot kuvaavat tapauksittain päiväsakkojen lukumäärää (ps) tai vankeusrangaistuksen pituutta päivinä (pv). X-akseli kertoo määrätyn ajokiellon pituuden kuukausina. Musta ja harmaa palkki kuvastavat käräjäoikeuden määräämän ja poliisin ohjeen mukaista ajokiellon kestoa samaan tapaan kuin kaavioissa 1 ja 2. Harmaan palkin oikeassa reunassa oleva jana kuvastaa liukumaa. Liukuma voi olla jatkettuna nuolella, mikä tarkoittaa sitä, että ajokielto-ohjeen mukaan kyseisestä teosta voidaan määrätä ajokielto enimmäispituuisena eli viiden vuoden mittaisena. Tapaukset on järjestetty suuruusjärjestykseen siten, että pisin käräjäoikeuden määräämä ajokielto on ylimmäisenä.

Kaavion ulkopuolelle jätetyssä tapauksessa uusija B:lle määrätty rangaistusseuraamus oli vankeutta ja käräjäoikeus oli määrännyt ajokieltoa 14 kuukautta. Ohjeen mukaan ajokiellon kesto olisi ollut 19 kuukauden ja 5 vuoden välillä. Kaavioon sijoitettuna ajokiellon pituutta esittävä asteikko olisi kasvanut merkittävästi ja siten myös kaavion tarkastelu olisi hankaloitunut. Kymmenestä tapauksesta vain neljä käräjäoikeuden määräämää ajokieltoa asettuu kaaviossa ajokielto-ohjeen liukuma-arvojen väliin.

Poliisin tekemistä ajokieltopäätöksistä kymmenen kappaletta oli tehty törkeän liikenneturvallisuuden vaarantamisen perusteella. Liitteessä 5 esitettyyn kaavioon on kerätty tiedot kahdeksasta ajokieltopäätöksestä eli kaksi tapausta on jätetty kaavion ulkopuolelle. Yhdessä on kyse uusija B:stä, joka on saanut rangaistusseuraamuksena 60 päiväsakkoa sekä ajokieltoseuraamuksena 16 kuukauden mittaisen ajokiellon. Ajokielto-ohjeen mukaan kyseisestä teosta määrätään 15–19 kuukautta ajokieltoa. Toisessa on kyse tapauksesta, jossa on määrätty 50 päivän vankeusrangaistus ensikertalaiselle. Poliisi on määrännyt kahdeksan kuukautta ajokieltoa, kun ohjeen mukaan keston tulisi olla seitsemän kuukauden ja viiden vuoden välillä. Kaikissa kymmenessä tapauksessa poliisi on määrännyt ajokiellot ohjeen liukuma-arvojen mukaisesti. Voidaan todeta, että törkeiden liikenneturvallisuuden vaarantamisten osalta poliisin määräämät ajokiellot ovat linjassa keskenään.

5.4 Alkolukolla valvottu ajo-oikeus

Valvottuja ajo-oikeusmääräyksiä on käräjäoikeuden tuomioissa yhteensä 11 kappaletta, joista yhdeksän on esitetty kaaviossa 4.

Kaavio 4. Käräjäoikeuden määräämät valvotut ajo-oikeudet törkeissä rattijuopumustapauksissa.

Alkolukolla valvottu ajo-oikeus voidaan määrätä perusmuotoiseen tai törkeään alkoholirattijuopumukseen syyllistyneelle. Kaaviossa 4 on esitetty törkeitä rattijuopumustapauksia, joissa kuljettajalle on määrätty alkolukolla valvottu ajo-oikeus. Palkkikaavion y-akselin arvot kuvastavat tapauksittain

alkoholin määrää litrassa uloshengitysilmaa (mg/l) tai veren alkoholipitoisuutta (‰). X-akseli kertoo määrättyyn ehdolliseen ajokieltoon liittyvän koeajan pituuden kuukausina. Palkit ja liukumat on esitetty samaan tapaan kuin kaavioissa 1–3. Tapaukset on järjestetty suuruusjärjestykseen siten, että pisin kärjääoikeuden määräämä ajokielto on ylimpänä. Viidessä tapauksessa kuljettaja on määritelty uusija B:ksi.

Kaavion ulkopuolelle on jätetty kaksi perusmuotoista alkoholirattijuopumustapausta. Yhdessä tapauksessa uusijalle tehdyn puhalluskokeen tulos oli ollut 0,32 mg/l. Kärjääoikeus oli määrännyt tämän koeajalle 18 kuukaudeksi. Ohjeen mukaan vastaavasta teosta tulisi määrätä 19–21 kuukauden mittainen koeaika. Toisessa tapauksessa ensikertalaiselle tehdyn puhalluskokeen tulos oli 0,34 mg/l. Kärjääoikeus määräsi tälle 12 kuukauden pituisen koeajan. Ohjeen mukaan vastaavasta teosta tulisi määrätä 14–16 kuukauden koeaika. Yhdestätoista tapauksesta vain yksi kärjääoikeuden määräämä ajokielto asettuu kaaviossa ajokielto-ohjeen mukaisten liukuma-arvojen väliin.

Poliisin ajokieltopäätöksissä valvottu ajo-oikeus oli määrätty kuudessa tapauksessa. Liitteen 6 palkkikaaviossa on esitetty viisi rattijuopumustapausta. Kaavion ulkopuolelle jätetyssä perusmuotoisessa alkoholirattijuopumuksessa kuljettajan veren alkoholipitoisuus oli 1,97 ‰. Poliisi määräsi tälle 18 kuukauden koeajan. Ohjeen mukaan määrätyn koeajan tulisi olla 17 kuukauden ja kolmen vuoden maksimin välillä. Kaikissa kuudessa tapauksessa poliisi on määrännyt koeajat ohjeen liukuma-arvojen mukaisesti. Valvottujen ajo-oikeuksien osalta poliisin päätökset ovat linjassa keskenään.

5.5 Yhteenveto

Palkkikaavioista voi huomata, kuinka määrättyjen ajokieltojen pituudet vaihtelevat etenkin pitkien ajokieltojen kohdalla. Kärjääoikeuden määräämät ajokiellot eroavat poliisin ajokielto-ohjeesta. Rattijuopumuksissa kärjääoikeuden määräyksistä 86 prosenttia oli samassa linjassa poliisin ohjeen kanssa. Vastaavasti törkeistä rattijuopumuksista 100 prosenttia, törkeistä liikenneturvallisuuden vaarantamisista 40 prosenttia ja valvotuista ajo-oikeustapauksista 9 prosenttia oli samassa linjassa ohjeen kanssa. Kaiken kaikkiaan kärjääoikeuden määräykset vastasivat poliisin ajokielto-ohjetta 57 prosentin osalta. Yhdessäkään tapauksessa kärjääoikeus ei ollut määrännyt pidempää ajokieltoa kuin ajokielto-ohjeen perusteella määrättäisiin.

Poliisin ajokieltopäätösten osalta voidaan todeta, että tutkituissa päätöksissä ajokielto-ohjetta on noudatettu huolella. Yksikään tapaus ei asettunut liukuma-arvojen ulkopuolelle. Näin ollen poliisin tekemät ajokieltopäätökset olivat linjassa ohjeen kanssa 100-prosenttisesti.

Tutkimuksen kokonaisluotettavuutta arvioidaan reliabiliteetin ja validiteetin osalta. Tutkimusaineisto on kerätty suoraan havaintoyksiköistä ja se on ollut aukotonta siten, että tutkijan ei ole tarvinnut

tehdä omia arvioita tai päätelmiä. Tulokset perustuvat numeeriseen faktatietoon ja ovat siten toistettavissa samaa aineistoa käytettäessä. Tutkimuksen tarkoituksena on mitata ja verrata ajokieltojen pituuksia. Kerättyä aineistoa tutkimalla saatiin vastaukset tutkimuskysymyksiin. Tutkimusaineistoon kohdistunut kato oli ennalta arvattavissa, mutta se ei kuitenkaan vaikuta merkittävästi tutkimuksen kokonaisluotettavuuteen.

6 POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten kärjääoikeuden määräämät ajokiellot eroavat poliisin ajokielto-ohjeen mukaisesti määrätystä ajokielloista. Lisäksi tavoitteena oli varmistua siitä, että poliisin määräämät ajokiellot ovat linjassa keskenään ja ne noudattavat annettua ohjeistusta. Tavoitteeseen päästiin keräämällä luotettava aineisto ja analysoimalla sitä kaavioiden avulla. Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä oli toimiva valinta, kun tarkoituksena oli tutkia ainoastaan numeerisia arvoja.

Tutkimukseen liittyi haasteita etenkin halutun aineiston keräämisessä. Kärjääoikeuden tuomioiden kerääminen ei ollut niin yksinkertaista kuin aluksi saattoi kuvitella. Parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen olisi päässyt sillä, että tutkimusaineiston kerääminen olisi tapahtunut ensin tietojärjestelmästä mahdollisin kriteerein hakemalla ja sen jälkeen manuaalisesti sopivia tuomioita etsimällä. Ymmärrettävää on kuitenkin se, että näin toimiessa työmäärä olisi kasvanut kohtuuttomaksi kärjääoikeuden henkilöstöllä. Toisena vaihtoehtona olisi ollut pyytää suurempi joukko tuomioita ja itse poimia näistä tutkimukseen sopivia tapauksia. Poliisin tekemiä ajokieltopäätöksiä ei olisi tutkimukseen enempää tarvittu. Kerätystä aineistosta sai luotettavan kuvan nykytilanteesta ja sen pohjalta voidaan sanoa, että ainakin Pohjanmaan poliisi noudattaa ja soveltaa ajokielto-ohjetta moitteettomasti.

Tutkimuksesta puuttuu yksi kasvava tarkastelun kohde eli huumausainerattijuopumukset. Mikäli näistä määrättäviä ajokieltoja tutkittaisiin, olisi tutkijalla oltava asiantuntemusta ja kokemusta ajokieltojen määräämisestä. Huumausaineperusteisten rattijuopumusten johdosta määrättävien ajokieltojen kestoa ei lasketa niin yksinkertaisesti kuin alkoholirattijuopumusten osalta. Teon ja olosuhteiden arviointi vaatii tietämystä huumausaineista ja kokemusta aikaisemmista päätöksistä.

Alueellinen raja oli onnistunut. Mikäli tutkimus olisi kohdistunut useamman kärjääoikeuden ja poliisilaitoksen alueelle, olisi perusjoukkoja syntynyt useita ja kokonaisotos kasvanut kohtuuttoman suureksi. Tämän tutkimuksen jälkeen olisi kuitenkin hyvä tehdä kattavampi katsaus koko Suomen tilanteesta. Kärjääoikeuden määräämissä ajokielloissa on suuria eroavaisuuksia Pohjanmaan alueella ja voisi kuvitella, että näin on myös muualla Suomessa. Olisi syytä tarkastaa useamman poliisilaitoksen tekemiä ajokieltopäätöksiä ja varmistua siitä, että ajokielto-ohjetta noudatetaan kaikkialla. Näin saataisiin luotettava kuva yhdenvertaisuuden toteutumisesta tältä osin.

Ajokorttilain uudistuksen tarkoituksena oli kehittää yhdenvertaisuutta. Yhdenvertainen kohtelu ei tarkoita sitä, että ajokiellon kesto määräytyy suoraan sen perusteena olevasta teosta. Kokonaisarvio on syytä tehdä kaikissa tapauksissa, mutta jonkinlainen raja on ajokieltojenkin osalta vedettävä. Poliisin ajokielto-ohjeessa esitetyt liukuma-arvot antavat tarkat raamit, joiden sisällä on pääsääntöisesti pysyttävä. Esimerkkinä voisi nostaa kaavion 1 rattijuopumustapaukset, joissa toisessa kuljettajalle tehdyn puhalluskokeen tulos oli 0,49 mg/l ja tästä määrätyn ajokiellon kesto oli kaksi kuukautta. Vastaavasti toisessa puhalluskokeen tulos oli 0,47 mg/l ja tästä määrätyn ajokiellon kesto oli 5,3 kuukautta. Poliisin ajokielto-ohjeen mukaan kyseisistä teoista määrättäisiin 4–6 kuukauden mittainen ajokielto. Liukuma-arvot antavat mahdollisuuden lyhentää tai pidentää kestoja. Useissa tapauksissa kuljettaja on esittänyt pätevän selvityksen ajo-oikeuden tarpeesta. Ohjeen mukaan ajo-oikeuden tarve voi lyhentää kieltoa vain liukuman alarajaan saakka. Näin ajokieltopäätökset saadaan pidettyä samassa linjassa keskenään. Mitä pidempi ajokielto on kyseessä, sitä pidempi liukuma on annettu. Eli vakavien tekojen kohdalla päätöksen tekijällä on enemmän valtaa tehdä omaa kokonaisharkintaa.

Viranomaisten toiminnan avoimuutta on pyritty kehittämään. Kun henkilölle kerrotaan ajokieltoon määräämisestä, hän pohtii usein tulevan ajokiellon kestoja. Poliisin ajokielto-ohjeessa esitetyt taulukot löytyvät myös poliisin internetsivuilta. Sieltä henkilö voi itse käydä ennakkoon katsomassa, minkä pituinen ajokielto hänelle mahdollisesti määrätään. Hänen täytyy kuitenkin ymmärtää, että on olemassa poikkeuksia ja taulukkoja sovelletaan lain puitteissa. Kun taulukot ovat jokaisen saatavilla, kasvaa toiminnassa myös poliisin vastuu ohjeiden noudattamiseen. Niin sanottuja laadunvalvojia löytyy yhä enemmän kansalaisten keskuudesta. Avoimuus on yksi tärkeistä nykyajan teemoista ja tämä on loistava tapa kehittää sitä. Asianosaisen oikeusturvan kannalta on pohdittu ajo-oikeusasian käsittelyyn kuluva aika. Ajokieltoa ei määrätä enää rikosasian ratkaisun yhteydessä, mutta ajo-oikeusasian käsittelyyn kuluva aika ei ole kasvanut merkittävästi. Poliisilla on ajokorttilaissa määritelty velvollisuus ottaa asia käsittelyyn viipymättä ja näin poliisi myös toimii.

Yhteenvetona voidaan todeta, että tutkittujen tapausten perusteella Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus on määrännyt keskimääräisesti lyhyempiä ajokieltoja kuin Pohjanmaan poliisi määrää nykyisin. Pohjanmaan poliisilaitoksen ajo-oikeuskäsittelijät ovat tehneet ajokieltopäätöksiä ohjeen mukaisesti ajokorttilain edellyttämällä tavalla. Kärjäoikeuden tuomioissa on ehkä käytetty enemmän omaa harkintavaltaa, mikä on ymmärrettävää ja sopii kärjäoikeuden yleiseen toimintakulttuuriin. Nykyinen ajokielto-ohje helpottaa poliisin toimintaa huomattavasti. Ajo-oikeuskäsittelijä arvioi jokaisen tapauksen kohdalla kokonaisuutta ohjeen määrittelemällä tavalla ja tekee päätöksen lakia noudattaen.

LÄHTEET

EV 153/2017. Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain ja ajokorttilain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.

HE 103/2017. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain ja ajokorttilain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.

Kääriäinen, Juha & Aaltonen, Olli-Pekka & Kolehmainen, Laura 2019: Rattijuopumuksen rangaistuskäytäntö sekä rattijuopumuksen, törkeän rattijuopumuksen ja törkeän liikenneturvallisuuden vaarantamisen ajokieltokäytäntö. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:37. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki 2019.

Lehtonen, Tuomas 2019: Ajokieltojen määrääminen poliisille. Oikeuspolitiikka 17.6.2019. Lakimiesuutiset. Luettavissa: <https://lakimiesuutiset.fi/ajokiellot-poliisin-tyolistalle>. Luettu 9.2.2021.

Mattila, Eetu 2019: Poliisi ainoana ajokieltoviranomaisena. Lainsäädännön muutokset ja yleisiä vaikutuksia poliisin toimintaan. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

Melander, Sakari 2012: Ajokielto seuraamuksena. Teoksessa Viljanen, Pekka 2012: Rikoksesta rangaistukseen. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta.

Olli, Antero 2013: Rikosperusteinen määräaikainen ajokielto. Teoksessa Lappi-Seppälä, Tapio & Kankaanranta, Veera (toim.) 2013: Rangaistuksen määrääminen. Helsingin hovioikeuden julkaisuja. Helsinki, Helsingin hovioikeus, 211–240.

Poliisihallitus 2020: Rikosperusteisen ajokieltoasian käsittely. Ohje. POL-2019-10957.

Poliisin tietojen käyttö tutkimustarkoituksessa. Poliisi. Luettavissa: <https://poliisi.fi/tietojen-kaytto-tutkimustarkoituksessa>. Luettu 21.3.2021.

Pääkkönen, Lasse 2017: Poliisin määräämä ajokielto ja varoitus. Vertaileva tutkimus toistuvien rikkeiden seuraamuksissa. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

Rikosperusteiset ajokiellot. Poliisi. Luettavissa: <https://poliisi.fi/ajokiellot>. Luettu 9.2.2021.

Tamminen, Anniina 2020: Rikosperusteiset ajokiellot. Liikenneturvallisuuden ja ajo-oikeuden tarpeen arviointi poliisin ajo-oikeuspäätöksissä. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.

Vilka, Hanna 2007: Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Luettavissa: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98723/Tutki-jamittaa_2007.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 21.3.2021.

LIITE 1: OHJE TIETOPYYNTÖÖN KÄRÄJÄOIKEUKSILLE

Pyydän tuomioita perusteluineen seuraavanlaisesti (yht. 25 kpl):

- 5 kpl törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen
- 10 kpl rattijuopumus
- 5 kpl törkeä rattijuopumus
- 5 kpl ehdollinen ajokielto / valvottu ajo-oikeus

Tuomioiden kriteereitä:

- tuomioiden aikaväli: 1.1.2018–31.5.2019
- tuomittu on täysi-ikäinen
- päätöksessä määrääaika ajokiellon päättymiselle (ajokieltoa ei katsottu jo kärsityksi)
- yhdessä tuomiossa syytekohtana yksi yllä mainituista ajokieltorikoksista (optimaalisin tilanne on se, jos ajokieltoon vaikuttavia syytekohtia on vain yksi)

Tuomiossa tulee näkyä: rikosnimike, teonkuvaus (puhallus-/verikokeen tulos, ylinopeus), rangaistusseuraamus sekä väliaikaisen ajokiellon alkamisajankohta.

LIITE 2: OHJE TIETOPYYNTÖÖN POLIISILLE

Pyydän ajokieltopäätöksiä seuraavanlaisesti (yht. 50 kpl):

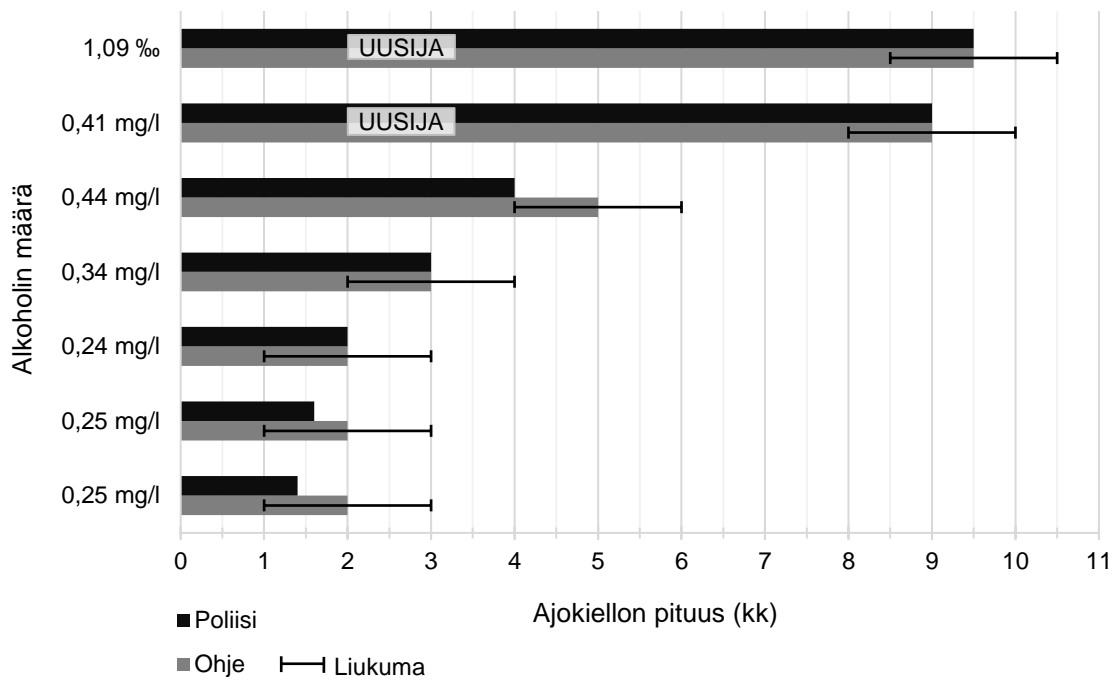
- 10 kpl törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen
- 20 kpl rattijuopumus
- 10 kpl törkeä rattijuopumus
- 10 kpl ehdollinen ajokielto / valvottu ajo-oikeus

Ajokieltopäätösten kriteereitä:

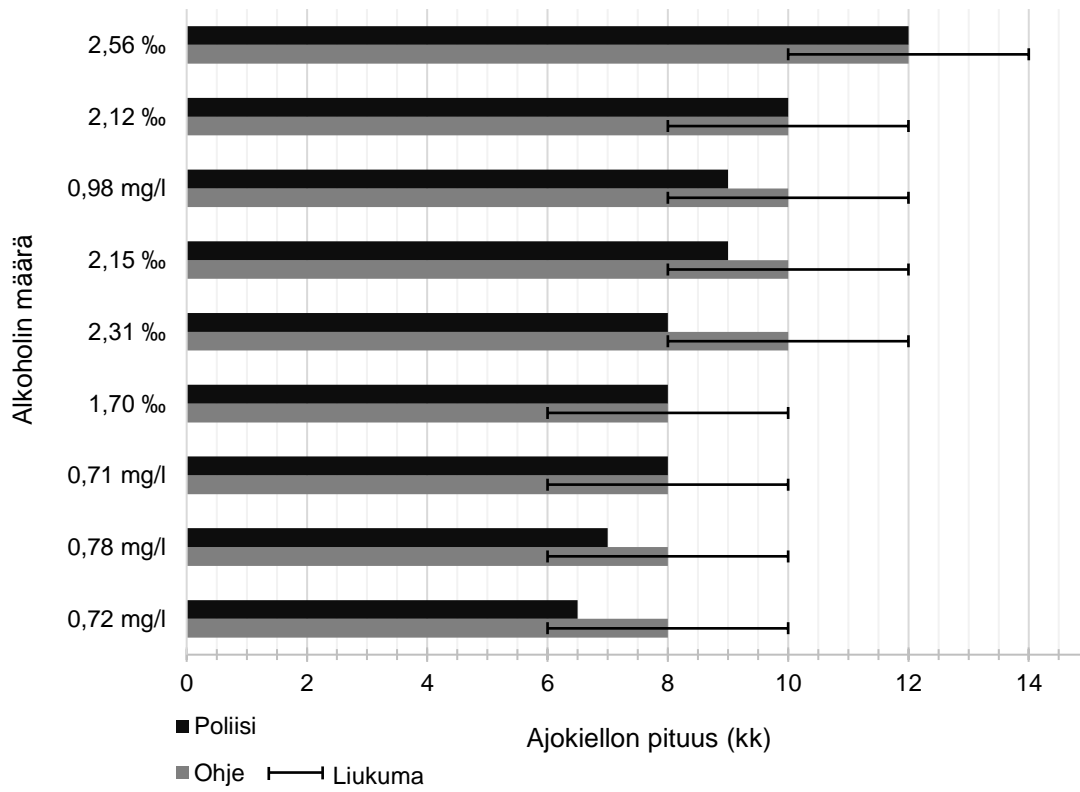
- päätösten aikaväli: 1.6.2019–31.12.2020
- tuomittu on täysi-ikäinen
- päätöksessä määrää aika ajokiellon päättymiselle (ajokieltoa ei katsottu jo kärsityksi)
- yhdessä päätöksessä ajokieltoseuraamuksen perusteena yksi yllä mainituista syytekohtista (optimaalisin tilanne on se, jos ajokieltoon vaikuttavia syytekohtia on vain yksi)

Päätöksessä tulee näkyä: rikosnimike, teonkuvaus (puhallus-/verikokeen tulos, ylinopeus) ja rangaistusseuraamus sekä väliaikaisen ajokiellon alkamisajankohta.

LIITE 3: RATTIJUOPUMUS, POLIISI

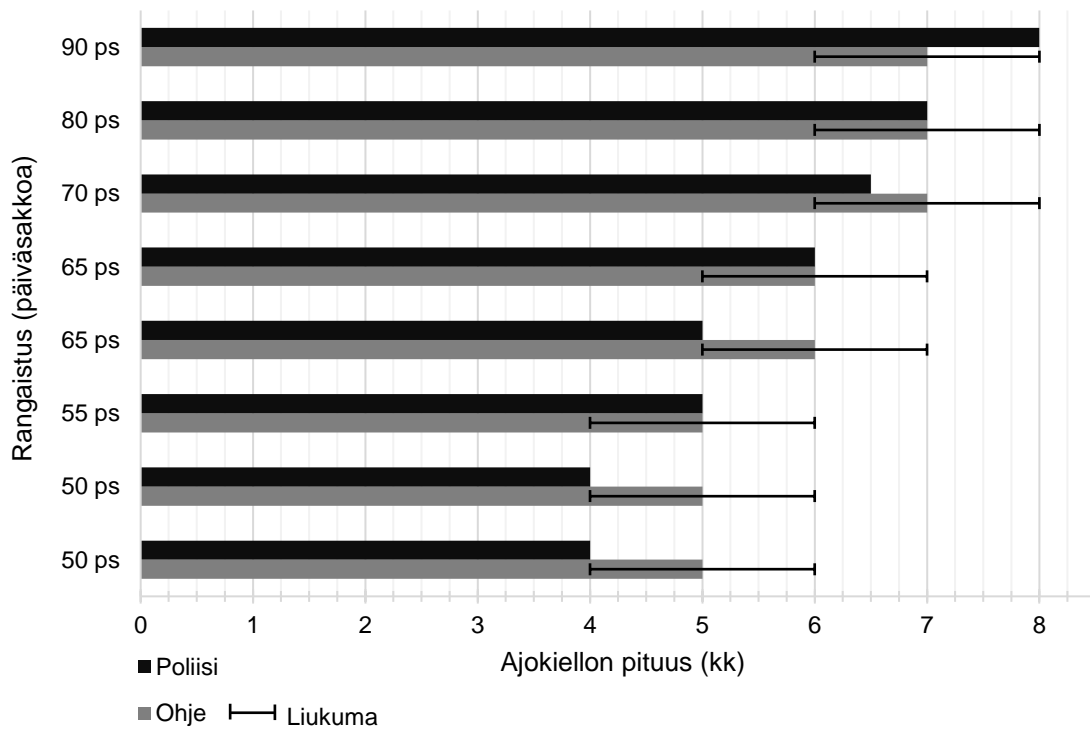

LIITE 4: TÖRKEÄ RATTIJUOPUMUS, POLIISI

LIITE 5: TÖRKEÄ LIIKENNETURVALLISUUDEN VAARANTAMINEN, POLIISI

LIITE 6: ALKOLUKOLLA VALVOTTU AJO-OIKEUS, POLIISI

